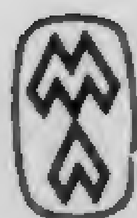
Георгій Юрчанка

ПАРНАСКІЯ ЎХАБЫ

ГЕОРГІЙ ЮРЧАНКА

ПАРНАСКІЯ ЎХАБЫ

Георгій Юрчанка

ПАРНАСКІЯ ЎХАБЫ

ПАРОДЫІ
ЭПІГРАМЫ

МІНСК
«МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»
1979

ББК 84 Бел 7
Ю 64

Ю $\frac{70403-085}{М\ 302(05)-79}$ 65—79

ПАРОДЫІ

ВЫПРАЎЛЕННЕ

Лідзія Арабей

Валацуга вецер гуляў. Вецер звычайна гуляе, ці ёсць у яго час, ці няма таго часу. Здаецца, работы неўправарот — і вуліцу трэба падмесці, і пераблытаць модную завіўку не адной прыгажуні, і праверыць моц лісця на скаржанай ліпе, і ў сад наведацца. А ён знае сабе толькі гойсаць — і больш нічога.

Соні зусім не хацелася працаваць. За тры месяцы яна з цяжкасцю навучылася адрозніваць баланс ад ляўцыркуля і заўсёды блытала барабанны мост з барабаннай перапонкай. Яна была спешчанаю дзяўчынаю і штовечар сустракалася з Вовачкам, які заўсёды хадзіў у чырвоным капелюшы. Соня ведала, што Вовачка жанаты. Але з ім было добра. І Соня не задумвалася над тым, што частыя сустрэчы могуць перарасці ў каханне. Да таго ж Вовачка не выгаварваў «с». І ў яго заўсёды атрымлівалася: «Оня», «Онічка», «Анёчык», што Соню заўсёды трошачку смяшыла. Дык ці ж можна было ўсур'ёз закахацца ў чалавека, які нават твайго імя не можа правільна вымавіць. Да таго ж, не забудзьце, Соня была дзяўчынай спешчанаю.

Яе суседкі па станку Моця і Каця аднойчы нават прапанавалі прагнаць Соню з завода. Але за Соню раптам заступілася Домна, разумная дзяўчына з прыгожымі блакітнымі вачыма. Яна сказала, што Соню трэба перавыхоўваць, і прапанавала склікаць сход.

Сход атрымаўся вельмі бурным. Амеля, які выступаў першым, рашуча заявіў, што лайдакі на заводзе непатрэбны. Каця, перакананая Домнаю, не выступіла. А Моця выступаць не ўмела. Потым далі слова Соні. Ад хвалявання яна доўга не магла гаварыць. Нарэшце, набраўшы шмат паветра, Соня з нейкім усхліпам вымавіла: «Я-а гы-ы...» — і залілася гарачымі слязьмі. Усе нізка апусцілі галовы.

Старшыня сходу Ахрэм вінаватым голасам сказаў, што ёсць прапанова пакінуць Соню ў брыгадзе. Прапанова была прынята аднагалосна.

Нібы на крыллях, ляцела Соня дамоў. Нечакана яе ўвагу прыцягнула ладная фігура хлопца, які вёў пад руку дзяўчыну, раз-пораз заглядваў ёй у твар і расказваў, відаць, нешта цікавае. Соня прыгледзелася. Так і ёсць! Гэта Вовачка. Абурэнне і агіда ахапілі ўсю істоту Соні. Толькі ўчора ён гаварыў, што жыць без яе не можа. А сёння — на́ табе. І думаць пра яе не хоча. Больш таго. Магчыма з яе, дурачкі, насміхаецца. Соня з гордым, незалежным выгля-

дам перагнала Вовачку і, косячы вокам, жахнулася: яго сяброўка была цяжарнай...

Лежачы ў пасцелі, Соня дала волю слязам. Толькі пад самую раніцу яна забылася цяжкім сном. Прачнулася без пяці восем. Хуценька памылася і адчула, што з яе душы нібы нейкі цяжар зваліўся. Так захацелася да станка, да сябровак. Загарнуўшы ў газету бутэрброд, Соня выбегла на вуліцу. Лайдакаваты вецер тут жа абхапіў яе стан, абрысаваў тугія бёдры, прыльнуў да грудзей.

Упершыню работа спорылася ў яе руках. Пінцэт сам браў патрэбную дэталь і нёс на патрэбнае месца.

Соня канчаткова перавыхавалася.

ПРАГА КАРЫ

МІКОЛА АРОЧКА

Прабачце, вольхі,
Што вас не цаніў высока.
. . . .

Лайце мяне, лупцуйце!
Перце,
Як пранікам пераць бялізну.
. . . .

Я б цяпер адхвастаў сябе тройчы.

На хісткіх жыццёвых прыпынках
Душу аплялі, як слата,
Ліпкая ганьба учынкаў,
Сардэчная глухата.

Божа мой, будзь за сведку,
Не дай у хлусні саграшыць:
Колькі разоў у суседкі
Антонаўкі я латашыў.

Увагі сем год ані кроплі
На вольху не зварачаў.
За гэта ж мала аглобляй
Перацягнуць па плячах!

Бы шэршні, ўспаміны джаляць,
Аж локці парой грызу.
Дык перце мяне без жалю,
Як сідараву казу.

Аб кары бязлітаснай мроячы,
Больш не магу трываць!
Я б сам адхвастаў сябе тройчы —
Шкада: папружку парваў.

ЛІРЫЧНАЕ ПАДАРОЖНАЕ

МІКОЛА АЎРАМЧЫК

Старыя двары Мінусінска,
Цюмень, Краснаярск ды Табольск.

. . . .

Праехалі праз Багадухаў.

. . . .

Апаражніў вагоны Харкаў.

Бабруйшчына!..
Орсічы,
Глуша,
Іванаўка,
Плёсы,
Туркі,
Пятровічы,
Брожа,
Цялуша —
Вакол сваякі-землякі.

Ды з часам знаёмыя хаты
Мне цеснымі сталі хоць плач.
Прамчаў я ўгалоп па Карпатах,
Праз Харкаў мільгнуў на Вайгач.

Прывык да вагоннага зыку,
Да тлуму, да брынькання струн.
Выстукваюць колы на стыках
Штодзень то Тайшэт, то Тулун.

Сябры, праявіце турботу,
Каб мне утрымацца за Мінск,
Іначай я ў гэту суботу
Збягу назаўжды ў Мінусінск.

У ГАСЦЯХ

АЛЕСЬ БАЖКО

Я век не бачыў прыгажэй красы.

. . . .

Гуляш па-славацку з бараніны варым.

. . . .

У Татрах кветак многа.

Штось прыеліся мне сцены роднай хаты.
Я Пегасу цуглі ў зубы — і ў Карпаты.
Для мяне — для аднаго! — сябры-славакі
Рыхтавалі дзесяць дзён прысмакі-смакі.
Сустракаць мяне прыйшлі сядлякі-ж'ярцы,
Ну, а ў іх, вядома, знойдзецца па чарцы.
Напачатку хутка-спрытна банку джыцы [1]
Падалі мне, каб з дарогі прасвяжыцца.
Але я паміж сяброў падсеў да грогу.
Выпіў куфаль, выпіў трэці, што ж, нічога.
Тут адчуў я заварожаную задасць [2],
Разабрала мяне стоеная радасць.
Скуль набралася і лёгкасці, і спрыту,
З пастушыхай вытанцоўваў пад трэмбіту.
А пасля я цудаў шмат яшчэ пабачыў...
Каб туды яшчэ раз з'ездзіць!.. Нех са пачы [3]...

---

[1] Джыца *(слав.)* — сыракваша ■ авечага малака.
[2] Задасць *(слав.)* — дабро, ласка.
[3] Нех са пачы *(слав.)* — калі ласка.

ПРАЦОЎНЫ ДЗЕНЬ

РЫГОР БАРАДУЛІН

Думка адна —
Не спазніцца б адно ж...

Вуліца на пад'ёме
у сорак сем галасоў рыкае,
Аж раз'юшаны бугай
у лютасці знямеў за ракою.
Ад досвітку
накіроўча
з паперай словы рукаю
І пагоднею чэрвенем:
справы ідуць ракою.

Скомшаных думак узвалле
натхненнем раскаламшыла.
Самохаць вочы ўрасіліся:
кожны радок — экзот.
Зусім незаўважна ў сонца збычэла шыя,
Яблыкам-самагубцам
цэліцца за гарызонт.

Не звяртаю ўвагі на друзачкі-шкляначкі,
Па камяніцы
спехам спяшаюся басанож.
Пяць гадоў кленчыўся
да нянечкі наначкі,—
Абяцала сёння пусціць.
Не спазніцца б анно ж!..

ПАЎНАКРОЎНАСЦЬ НАВАТАРСТВА

МАРЫНА БАРСТОК

Безумоўна, дадзены непаўторны і унікальны верш Марыны Парастак выклікаены патрабаваннямі часу: нічога не ўпускаць з-пад паэтычнай увагі. Не гонячыся за навізной формы, аўтар пашырае ідэйны і тэматычны дыяпазоны, уладна прад'яўляе навізну праблематыкі. З першага ж радка яна адчуваецца ў ціхіх, задушэўных словах:

Люблю я батанічны сад.

Гэтае інтымнае прызнанне без публіцыстыкі, рыторыкі і штучнага пафасу, бадай, упершыню прагучала ў нашай літаратуры шчыра і кранальна. Узаемаадносіны рэалістычнага і рамантычнага пачаткаў з'яднаны адной думкай і хвалююць нас сілай лірычнага пачуцця. Усеабдымна і шматколерна малюецца знешні воблік нашага дарагога кутка з яго эмацыянальным і маральным здароўем:

Ён чараўнічы пры любой
пагодзе.

Такая эстэтычная ацэнка з'явы, выказаная з высокім паэтычным майстэрствам і ўсхваляванасцю, прымае абагульняючыя памеры.

Яркія сродкі вобразнага адлюстравання пазначаны як адзінствам часу, так і адзінствам формы і зместу. Таму найбольш важным паваротным момантам, істотнай адзнакай твора нам уяўляецца новы спосаб бачання свету:

«Бывайце!» — ім сказала лета
І паляцела даганяць вясну.

Глыбока будзе памыляцца той, хто ўгледзіць у гэтых радках некаторую часавую супярэчнасць, паколькі ступені мастацкай якасці дапускаюць «цякучасць» светаўспрыман-

ня аўтара. І нельга не верыць паэту, калі ён горача ўсклікае:

Не прыйдзе гід — сама іх павяду.

Тут — цвёрдая эстэтычная пазіцыя аўтара, яго самаадданасць і, калі хочаце, самаахвярнасць, бо абысці з групай экскурсантаў усе куткі Батсаду — задача і складаная, і адказная.

У канцы знойдзена глыбокае філасофскае асэнсаванне расліннага свету. Пры гэтым агульнае ўдала спалучаецца з індывідуальным. Усяго хапае шматтысячным прадстаўнікам сусветнай флоры, «а нам кагосьці не стае заўжды».

Такім чынам, твор чаруе нас сваёй свежасцю і размахам. У ім на вельмі моцнай народнай аснове моваю паэзіі раскрыта дыялектыка жыцця. А таму ён арганічна ўключаецца не толькі ў скарбніцу нашае роднае літаратуры, але і ў сусветны літаратурны працэс.

СЛЁЗНЫЯ ПЕНТАМЕТРЫ

АЛЕСЬ БАЧЫЛА

Слязінка разлукі,
Слязінка трывогі,
Слязінка надзеі твае.

Чакаю спаткання, чакаю прызнання,
Ці помніш? — ты прагла сустрэчы сама.
Я спраў не адкладваў ніколі на ранне,
Глыбіні пачуццяў абследваў дазвання...
Цябе ж покуль што ўсё няма і няма.

Адгрукала поўнач, усход ружавее,
Ва ўладу ўступае ядроная рань.
Віхурыць у сэрцы разгубы завея;
Няўзнак з кожнай хвіляй знікаюць надзеі,
І похмаркі мар растаюць, нібы здань.

Чаму ж ты зманіла, чаму ж ты схлусіла?
То кідае ў холад, то кідае ў жар.
І крыўды балеснай нязнаная сіла
Святыя памкненні навекі згнюсіла.
І слёзы ўсыпаюць пусты тратуар.

У ЛІРЫЧНАЙ КРЫТЫЧНАСЦІ

ВАРЛЕН БЕЧЫК

Калі вясновае сонейка праўдзіва і чуйна высвечвае жыццёвыя калізіі, а ў вечаровай цішыні ўсе салаўі на свеце, асепленыя ўласнай музай, знаходзяць суладную свойскасць з нашымі пачуццямі, ад чаго хочацца жыць закахана, весела, бадзёра і ласкава;

калі слынная, як сненне прыроды, духапад'ёмнасць прасякаецца годнасцю і далікатнасцю і палоніць узаемапераходным адзінствам;

калі, едучы праз разлеглыя далячыні існага свету наперад, асветленая ўсмешынкай душа смуткоўна вяртаецца назад;

калі вышынны лёт думкі сінтаксічна нязмушана змабілізоўваецца на павевах гісторыі ў палярызаванай нямарнасці памкненняў і небудзённа-вобразнае зліццё прасторы і часу пераможна ўсталёўваецца ў адзіным сэрцабіцці;

калі спасціжэнне шляхоў і кірункаў замілаванай суладнасці з-пад някідкасці лірычнай роспаведзі падсумоўваецца трымценнем духу ў святочнай будзённасці;

калі гушчыня сугучных слоў гарманізуецца з памкнёным сэнсам у спасціжэнні пачуццёвых зарадаў пераконлівай сувымернасці;

калі заглыблена і абагульнена расхінаюцца покрывы кніжнасці і ты сягаеш да пракаветных вяршынь чатырохмернай сусветнай неабсяжнасці, дзе сама вечнасць вядзе з табой узнёслую гамонку;

калі ўсеабдымнасць праблематыкі нязменна і нязгасна лучыцца праблематыкай усеабдымнасці;

калі сустрэча з неразмінутым вершам апладняе настроі вандроўнай радасцю і ладункі ўнутранага жыцця на суровых вятрах часу летуценна і цнатліва атульваюцца пяшчотнай мройнасцю;

калі ціхавейны свет паэзіі на кірунках да ўсталявання прасветленасці крыжуецца і сплятаецца ў суладдзі вялікага і малога ёмістасцю зместу,—

тады маладыя леты, авеяныя светла-тужлівай самотай, сціпла і кранальна праменяць смелымі ў мастацкіх рашэннях выявамі, і хочацца абедзвюма нагамі мужна шагнуць праз стылёвую цераспалосіцу ў густабежную плынь лірычна-крытычнага слова.

НЕ ВЕРЦЕ МУЖЧЫНАМ

ДАНУТА БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА

Я табой завалодаю,
не адпушчу.
Думаць будзеш аб тым,
аб чым я захачу.

Жанчыны — адданасць, жанчыны — сумленне,
чароўнасць, напеўнасць, ласкавасць, натхненне.
Мужчыны — падман, ненадзейнасць ды здрада,
усюды шукаюць спажывы-прынады;
ахвотна кідаюць пяшчотныя словы,
а сэрцы у іх — нібы айсберг лядовы.
З размовамі гэтак салодка падходзяць,
ад нашых каленак вачэй не адводзяць.
Без нас — толькі сушаць на сонейку зубы,
як быццам мы ім не патрэбны, не любы.
Мужчыны — палын, самалюбства, завея,
жанчыны — прывабнасць, лілея, надзея.
Вось я, скажам, хто?
                    Летуценніца проста.
А ты, мой хітрунчык, не зіркай так востра,
паводзь сябе строга, каб грэху ні-ні,
спакусныя думкі за Нёман гані.
Даўно твае хоцькі сяную, пралаза:
я з хаты, а ты да суседкі адразу?
Глядзі, які шывдкі! Цікуй за ім следам!
А чараў маіх ты яшчэ не адведаў?
Такога туману табе падпушчу,
співаць будзеш тое, што я захачу.
А прыйдзе патрэба — свайго не мінеш! —
і вершы прымушу пісаць за мяне!

ВУЧЫЦЕСЯ

ПЯТРУСЬ БРОЎКА

Прызнаюся, пісаць люблю.

Ат, не кажы, што я старэю,
Хоць пакручаст мой шлях і стром.
Штогод душою маладзею,
Ваджу упэўненей пяром.

Вучуся я усё старанней.
Без ведаў, хоць разбіся ў кроў,
Вады са студні не дастанеш
І не расколеш палкі дроў.

І я вучыцца не баюся,
А невуцтва не пацярплю.
Таму адкрыта прызнаюся:
Дальбог, браткі, пісаць — люблю.

ВЯСНА

КАНСТАНЦЫЯ БУЙЛО

Люблю вясну, што ў кветкі, зелень
Аздобіць радасна зямлю.

Вясной дзянёчкі падаўжэлі
І цягне цёплым вецярком;
Жаўрук на ранку сыпле трэлі,
А салавейка — вечарком.

Вясной, парою блаславёнай,
У ціхім іслацкім кутку
Здавён узнёсла і натхнёна
Гучыць зязюльчына ку-ку.

Вясной старанна і імкліва
Папары рэжуць рандалі
І галкі ў пошуках спажывы
Нястомна ходзяць па раллі.

Шуміць вясна над родным краем,
У зелень хутае зямлю.
Люблю вясну.
За што — не знаю,
Але, дальбожачкі, люблю.

А ШТО Ў СУБОТУ

ГЕНАДЗЬ БУРАЎКІН

Бягуць гады няўмольна і паспешна.

. . . .

Аўторка не адрозніш ад нядзелі.

Бег часу жорстка падмывае
Жыцця крутыя берагі.
І ты ўжо трэці дзень не тая,
І я чацвёрты дзень другі.

Прызнанняў шлюпку з плыні стромкай
Нябачна ў завадзь аднясло,
І на паверку выйшла ломкім
Любві ружовае вясло.

Маркота моцна давіць, нібы
Былое знікла сугрунём.
Я не заўсёды на кані быў,
Але ж ніколі — пад канём.

Часцей сяджу за шклянкай чаю —
Да іншых пітваў знік давер —
І не заўсёды прыкмячаю,
Дзе панядзелак, дзе чацвер.

Так, вызнак лёсу не аб'ехаць,
І роздум поўніць галаву:
Што ж я скажу сабе ва ўцеху,
Як да суботы дажыву?..

ЖАНР ЯК ТАКАВЫ І ЯГО НАМЕРЫ

ВАСІЛЬ БУРНОСАЎ

Калі ўважліва паглядзець на асаблівасці развіцця жанравай разнастайнасці, можна пераканацца, што на працягу стагоддзяў яна пашыралася ў напрамку прасочвання праз межы літаратурнай першаасновы. Але глядзець трэба ўважліва, іначай гістарычны аспект у перспектыве страціць сваю ідэйна-мастацкую акрэсленасць, і ў такім разе ў зрокавай памяці чытача застануцца толькі асаблівасці шрыфтоў.

Тое, што новы жанр нельга стварыць па прынцыпу: сеў — падумаў — напісаў, могуць сведчыць шматлікія прыклады. У свой час Я. Махрачоў-Махроцкі пераканаўся, што жанры развіваюцца, а Ш. Грыбльён дапоўніў яго асабліва каштоўнымі назіраннямі, што яны развіваюцца ўшыр і ўглыб.

Якім жа чынам стварыць новы жанр? Для гэтага існуе нямала шляхоў. Можна дзесяцігоддзямі выношваць думкі, вывучаць раслінны і жывёльны свет, можна спачатку распрацоўваць эстэтычныя прынцыпы, а затым этычныя катэгорыі, можна, нарэшце, чытаючы тэкст, глядзець у падтэкст і падпрэгчы да падсвядомай амбіцыі навуковую амуніцыю. А можна ісці тым жа шляхам, але ў адваротным кірунку. Толькі гэта ні ў якім разе яшчэ не азначае, што новы жанр ужо створан. Справу можа загубіць эстэтызацыя мастацка-выяўленчых сродкаў, шаблонна-павярхоўнае сутыкненне бесканфліктных калізій і падсвядомая тэндэнцыйнасць бяскрыдлых домыслаў. Нельга забываць пра дыстылізацыю пранікнення ў сутнасць ствараемых характараў. Адначасова варта памятаць, што фактаграфічнасць выяўлення сілагістычных ісцін яшчэ не ёсць мастацкі жанр.

Значыцца, каб стварыць новыя жанры, іх у першую

чаргу трэба чытаць. А каб новыя жанры можна было чытаць, іх трэба спачатку стварыць. Адсюль з усёй неракапальнасцю выцякае, што, з аднаго боку, нам новыя жанры, безумоўна, патрэбны, а з другога — без іх наша літаратура, бясспрэчна, можа абысціся.

ВЫКРЫЦЦЁ

МІКОЛА ВАДАНОСАЎ

Сідар Сінягубскі быў не нашынскі. Ён прыбіўся ў Шылаўку недкуль здалёк. Кватараваў напачатку на сухамяце ў старой адзінокай Домны. А калі тая памерла, застаўся паўнапраўным гаспадаром яе хаціны. Блукала дзейка, што Сідар быў жанаты, але жонку забіў калядны пярун. Адзінокі мужчына не змог перанесці гора, падаўся з родных краёў, і ўсё такое іншае.

У Сідара быў бледны, ніколечкі не загарэлы твар, аброслая доўгімі бялявымі валасамі галава. Вочы яго заўсёды глядзелі наводлег, кудысьці за вёску, за лес, міма людзей. Гаварыў ён глуха, нібы не сваім голасам.

Да Сідара пакрысе прывыклі. Жыў ён ціха, бадай, непрыкметна. У працы быў не вельмі здатны, але і не апошні, не перабіваўся на дармовых вяршках і гэтак далей. Халастога прымака не вельмі каб паважалі, але спачувалі няскладнаму лёсу. Дзівіліся, што ён не праг жаночае ласкі, жыў недаткнёна, хаця даўно мог абкідацца сям'ёй.

Адно шасцігадовы Юзік не мог цярпець дзядзькі Сідара. Чула яго справядлівае маленькае сэрца злыдня.

Калі малому было тры гадкі, ён выказваўся просталінейна і непасрэдна:

— Дзядзя бяка.

Пазней Юзік зразумеў, што такая агульная, а таму прыблізная характарыстыка не вельмі дзейсная. Ці меў яго аргумент пад сабой аснову, мы хутка ўбачым.

Хлапчук пачаў шукаць надзейны спосаб выкрыць недавярка і да таго падобнае.

Нарэшце Юзік прыдумаў.

Аднойчы, калі шарай гадзінай уманежаныя мужчыны сядзелі на бярвенні, таройкаючыся і дымячы самакруткамі, хлопчык крадком падышоў да Сідара ззаду і грымнуў:

— Паліцэйскі Сінягуб, устаць!

Адбылося неспадзяванае.

Сідара нібы ўкалолі шылам. Ён падскочыў і выцягнуўся, нібы ў страі. І адразу ж спалатнеў, неяк дзіка затросся і паволі падняў угору дрыжачыя рукі. Голас яго зусім аглух:

— Так, я паліцай, былы... Вяжыце мяне...

Юзік адчуваў сябе сапраўдным героем.

КУЗЬМА І ШТАНЫ

Байка

ЭДУАРД ВАЛАСЕВІЧ

Кузьма Кузьміч, памначканторы,
На ранку спора ўстаў бадзёры,
Як след памыўся,
Пагаліўся,
Паснедаў згодна з распарадкам
І ў пуць пусціўся
Сцежкай гладкай.
Мінае спрытна паўдарогі,
Ды раптам зірк на ногі,—
Аслупянеў і не шманае:
То ж ён штаны забыў надзець.
А следам гурт дзяўчат ідзе,
Насустрач шмат жанок спяшае.
Кузьміч за куст сігнуў маланкай,
Прысеў, суцішыўся, як цень.
А сцежкай той бесперастанку
Народ снаваў цалюткі дзень.
Кузьма да зор, як вінаваты,
Ў кусце праседзеў бузіны.

Мараль?

Калі выходзіш з хаты,
Не забывай надзець штаны.

КАХАННЕ

АЛЕНА ВАСІЛЕВІЧ

Прыемна, я вам скажу, быць дарослай.

Ці даўно лётала з хлапчукамі-ўзрэзамі па выгану, спорвала грачыныя гнёзды. Гэтых сардэчных спраў і ў думках не было. Праўда, хадзілі чуткі, што старэйшыя дзеўкі з хлопцамі чагось водзяцца, неяк абдымаюцца і — ажно гаварыць смешна — цалуюцца. Але ж гэта старэйшыя.

І неўспадзеў усё перавярнулася. Трэба ж было за адно лета гэтак выбрацца на дзяўчыну. Станік нашу як мае быць,— зусім нязгледзелася. На плечуках пакруглела, не дрыбы нейкія. Спераду тапырыцца сукенка як дурная. Маднезная, упрыкарацъ,— з крамной матэры. (А дзявочыя строі ідуць мне.) Хай тапырыцца, не дзяўчо зялёнае. (Вой, гэта я — не дзяўчо. Падумаць толькі.)

А гэты брыдзэны Максім. Нейкі дзіўны. Бэрсаецца ўслед. На чорта ён мне. То пануры маўчко, то разгаворыцца — не суняць. (А мне падабаецца слухаць яго.) Бывае, забяжыць напярэсцікі, не глядзіць на дажджовіцу. (Гэта каб лішні раз на мяне зірнуць.) Часцяком і самую дамберыць прайсціся ў яго пад вокнамі.

Як з ім трымацца? Калі кліча па грыбах пахадзіць, ахвотна пагаджаюся. Ён падабнейшы за іншых. Вочы бліснуць усмешкай, і позірк чакальны. Часам абяцаюся не напускаць яго на выстрал. (Каб набіць сабе цану.) Дык жа вочы зусім другое кажуць, у голасе не чуецца моцы. І не хочучы становішся ласкавай, як кацянё.

Дзяўкі здумляюцца: Алёна ўкахалася.

От бо натуры. Ім толькі абы выскаляцца.

— Дуры, дзяўкі, сараматніцы! — агрызаюся.— Не мецьмеце розуму.

Пакрысе гоіцца сорам.

А тут навіна — задыхнуцца можна: Домна, равесніца, з Халімонам цалавалася. (Ніхто не бачыў, а ўсе ведаюць.)

А я? Я не, не цала... Нявож, буду я цалавацца яшчэ! (Тое, у суботу, не ў лік, і выйшла зусім незнарок.)

Дык што ж гэта са мною, га? (Гэтак хочацца ўбачыць Максіма.) А можа, яно і называецца каханне?

Чуеце: ка-хан-не!

Што ж рабіць, калі яно наступае на пяты. Скажыце, а вы самі выцерпелі б без гэтага, ну няхай — кахання, скажыце.

А што, маўчаце?..

ВЯРНІ-І-ІСЯ-А-А!

АРТУР ВОЛЬСКІ

Плачуць ліпы,
ліпы,
ліпы,
а ў машыне едзеш ты.

. . . .

Усё было.
Ды ўсё сплыло
вадой
з патрэсканых начовак.

Без цябе зусім нялоўка,
за бядой ідзе бяда:
пашчапаліся начоўкі,
не трымаецца вада.

Штось расчынена істопка,
не злічыць паўсюдна страт:
раскідалася лазобка,
кубел, цэбар і вушат.

Ціха выйшла ты без стуку,
мне ж кругом цяпер хоць плач:
бы згарэла дзесьці ступа,
нібы прывід, знік таўкач.

Гаспадарыць не пад сілу,
я зрабіўся сам не свой.
Дзе той грэбень, матавіла,
бёрда, набілкі, сувой?

Ні на грош парадку ў хаце,
як павесці ўмела ты.
Абваліліся палаці,
паскідаліся шасты.

Там кагосьці ты з усмешкай
абдымаеш галаруч.
Тут засталіся ад дзежкі
вечка, клёпка ды абруч.

Лыжкі-міскі зніклі недзе,
я хаджу адзін як цень.
Дзе ж ты едзеш,
едзеш,
едзеш?
Ну вярніся хоць на дзень!..

ГРАМАТЫЧНЫЯ ЭЦЮДЫ

ВЕРА ВЯРБА

З макам
маленства ляпёшка,
Ты
разгані
леваруч
Высака
ў свет,
басаножка,
Сонечны
лёгкі абруч.

Плача зманежана кошка...
Шчасце знайшла я няўзнак
Ў корані слова «ляпёшка»,
Ў суфіксе слова «праснак».

З рэек на поўным разгоне
Збіўся кахання экспрэс.
Нікне ў пакутным сутонні
Роднай граматыкі сэнс.

Покруж маіх летуценняў
Стаў на трывалы прастой.
Радасць спакусных трымценняў
Цёплы размыў сырадой.

Выцерплю крыўду любую,
Толькі радкоў не трывож,
Хоць я часамі спрабую
Вершы пісаць леванож.

РАНІШНЯЯ ВЕЧАРОВАСЦЬ

СЦЯПАН ГАЎРУСЕЎ

І чую, як у белых скронях
Крыві юнацкай б'ецца ток.

Хоць лёгкасць цяжкасці аспрэчыў
Тугой нязнанасці адчай,
Я накананасць сустрэчы
Адпрэчыў правасцю пляча.

На іншы вызнак перайначыць
Я сённясць заўтрасці хачу,
Складанасць простасці адзначыць,
Далёкасць блізкасці адчуць.

Няхай густая сарамлівасць
На кплівасць дня накіне плед,
Бо ў варухлівасці — імклівасць,
А ў нецярплівасці — імпэт.

Няхай калючасць слоў завершыць
Доўгачаканасць лагады,
Няхай сівеюць скроні,
вершы,—
Душой —
я вечна малады!

УСЯК БЫВАЕ

ЮРКА ГОЛУБ

Варожым на вадзе,
Ці на вадзе варожым?

. . . .

Кажух дублёны ці рыбак?

. . . .

Сядзіш, а галава...
Зялёнае...
Прыпынак.

Сяджу... ў вачах зялёна...
Кажух або шчупак?..
Вярсты даўжэзнай смак...
Ружовы пах пялёнак...

Прызнацца мне не сорам —
Я свіснуў нездарма:
Прыбегла ты сама
Пакаштаваць прастору.

Мільгае перламутрам
Дрыготкая пара.
Грымзоліць з-пад пяра
Радок задумна-мудры.

Ажно чытач нямее,
Слыннейшы сярод нас.
Здараецца:
Падчас
Сябе я разумею.

КАЖУШОК

СЯРГЕЙ ГРАХОЎСКІ

У кажушку — наросхрыст грудзі,—
З цыгаркай — хвацкі самасад —
Я выйшаў першы раз у людзі
Да Верамейчыных прысад.

Вялікдзень курчыўся ў сівусе,
Смяяўся, плакаў, роў, бляваў.
Я Верамейчыну Марусю
Крысом да рання акрываў.

Цяпер касцюм нашу з бастону,
Кашулю — першай маркі шоўк.
Ды будзе помніцца да скону
Памяты бабчын кажушок.

НАЧНЫЯ ГАРМОНІІ

АНАТОЛЬ ГРАЧАНІКАЎ

Гармонія
Загадкавых дзівос
Начнога свету.

Настане ноч. Спакой і цішыня.
Да рання людству сарпаць упрыхліпку.
Адмецены напрэч турботы дня,
Аколіца спавіта цемрай ліпкай.

А мне прыемны пошчакі начы:
Баран спрасонак штось няўцямна клызніць,
Сапе карова, жуйку жуючы,
У лапах кошкі мыш адчайна пісне.

Ўначы ярчэй размах нябёс гульбы,
Калі па вокнах дождж з размаху хвошча;
У поўнач найшпарчэй растуць грыбы,
Сусед Пятрусь вяртаецца з любошчаў.

Сцірае ноч густы вакзальны шум.
Даўно як след стахлованы вагоны...
Сягоння я ў два сорак напішу
Свой лепшы верш, пародзіста-натхнёны.

МАЛАКО З БАТОНАМ

ВІКТАР ДАЙЛІДА

Эх, і смачна ж гэта — малако з батонам. Прыгоніш познім ранкам з поля кароў, сядзеш на скамейку ля шчыкету, дастанеш з кішэні загорнуты ў газету батон, возьмеш пляшку малака. Адшчыквай батон невялікімі кавалачкамі, як у рот укласці, і запівай прама з пляшкі. Асалода! Ніякія прысмакі не зраўняюцца.

Падмацаваўшыся як след, Хомка прама ў чырвонай разлятайцы клаўся ў пачакальні на тапчан і марыў пра Тэклю. У час працы хлопец заўсёды любаваўся спрытнымі рухамі даяркі, вялікімі дужымі рукамі і зграбнымі ножкамі. Цяпер ён размаўляў з дзяўчынай у думках, называў яе цёлачкай, даёначкай, цадзілачкай і іншымі пяшчотнымі слоўкамі. Шчокі яго залівала чырванню.

Ужо колькі разоў Хомка імкнуўся пачаставаць Тэклю малаком з батонам. Але адвагі неяк не хапала. Заўсёды пры ёй чырванеў, бянтэжыўся. Ён нават кнігу спецыяльную пра карысць малака прачытаў і непрыкметна падклаў на Тэкліну тумбачку. Але тая не стала чытаць, толькі спыталася:

— Хомка, ці не твая гэта кніжка?

— Мая,— разгублена адказаў хлопец.

— Ха-ха-ха,— залілася Тэкля.— Табе б лепей пачытаць пра сала, а то знайшоў кніжку.

Нічога не адказаў Хомка, нават пакрыўдзіўся трошкі, але думаць пра Тэклю не перастаў, і галава яго кружылася ад нязнанага шчасця, нібы ад хмелю.

Дый як было не кружыцца, калі ў прыродзе і ў сэрцы гаспадарыла вясна.

Вясна, хлопцы, вясна...

ТОЛЬКІ ПАДУМАЦЬ!

ЛЕАНІД ДАЙНЕКА

...У роздуме гляджу я на балота:
Яно калісьці возерам было.

Што ні кажы, а цудаў шмат на свеце,
Іх спіс мудрэц найпершы не складзе:
Днём свеціць сонца — ноччу месяц свеціць,
Зімою — снег, а летам дождж ідзе.

Карова малако дае спрадвеку;
Зязюля толькі ўмее кукаваць;
Не дадзена казлу закукарэкаць;
Не суджана авечцы заспяваць.

Глыбокі роздум пільна вымушае
Шукаць да з'яў лагічны падыход:
Чаму асіна лісце атрасае,
Яліна зелянее круглы год?

Балота я не кіну без увагі:
Бач, зарасло аерам і трысцём...
Багатую спажыву для развагі
Дае мне рэчаіснае быццё!..

НЕПАРАЗУМЕННЕ

ГЕНРЫХ ДАЛІДОВІЧ

Не спявалі птушкі, не краксталі жабы. Спэрхла зелянота, збяднеліся на лісцё дрэвы. Словам, прыйшла восень.

Была нядзеля. Ад ранку з хмар, нізкіх, цяжкіх, цабаніў нудны дождж. Маладому настаўніку-першагодку Міхею сумнавацілася аднаму ў пакоі. Просвету ў надвор'і не бачылася. Невялікая соладзь уталоплена глядзець праз шыбу на непралазную хлёпанку, у якой цярэбяцца качкі.

Не хацелася ступаць у хлюпаткое месіва, і Міхей імкнуўся перахітрыць сябе думкамі пра планы, сшыткі, урокі. Але цвярозлівай здаровай прычыны не знаходзілася, каб не пайсці да Мархвы.

Колькі разоў збіраўся ён сказаць дзяўчыне аб сваім каханні, але пачуваў сябе няроўняй, і тыя адзіныя словы, неабходныя ў патрэбны момант, не знаходзіліся.

— Трэба жыць сталей,— нудзіўся настаўнік.— З Мархвай сем'янінамі вунь як бы мы пачуваліся. Але ці пойдзе яна за мяне?

Нарэшце перамог сумненні і пачаў апранацца.

Мархва ў гэты час таксама стаяла ля акна і ціха кратала валізку з бялізнай, толькі што адпрасаванай. Яна была чысцёха і таксама настаўніца-першагодка.

Шэрае камякаватае неба быццам давіла ёй на плечы. Нідзе не выяснівалася, не выблакітнівалася.

Хлопцы за Мархвай чамусь не падалі. А сэрца прагла кахання, вялікага, як у кіно.

— Відаць, раней лепш любіліся,— мільгатнула знячэўку. Жаласна шчымнулі сухія вусны. Успомніла, як таго тыдня на росстанак Міхей даў буську і шпарка марсянуў па высакаросцю дамоў. Быццам чужаніўся нечага.

— Канешне, я Міхею не пара. Ён прыгожы, а я, што

я...— сыходзіла жалем Мархва яшчэ і ад таго, што трэці месяц адчувала сябе пры надзеі.

Раптам пагрукалі ў дзверы. Увайшоў Міхей, мокры, запырсканы. Ён быў сама рашучасць. Не распранаючыся, накіраваўся да дзяўчыны.

— Мархва,— голас яго зрываўся,— я кахаю цябе. Але я не варты тваёй увагі, даруй мне.

— Не трэба, дарагі,— ад хвалявання Мархва не магла гаварыць.— Не кажы так. Гэта я не варта твайго ўсеабдымнага як свет кахання. Сына, як народзіцца, я ўзгадую адна.

— Мархвачка, любая,— пачаў Міхей, але яна перабіла.

— Міхейка, ты знойдзеш сабе лепшую, а я,— у голасе пачуліся слёзы,— а я... адна... як-небудзь...

Ногі нібы самі павярнулі Міхея. Ён вопрамець выскачыў за дзверы і, не разбіраючы дарогі, па лужах пашыбаваў да свае кватэры.

А над усім дробнымі слязьмі несканчона плакала набраклае неба.

НОВАЯ КВАТЭРА

МІХАСЬ ДАНІЛЕНКА

Лявону Клёву неаднойчы прапаноўвалі ордэр, але ён заўсёды адмахваўся:

— Ат, пачакаю, іншым кватэры больш трэба.

Нарэшце на тым тыдні паклікалі ў прафком і як не сілком увапхнулі ў рукі ордэр:

— Перасяляйся!

Намеснік дырэктара адразу распарадзіўся выдзеліць грузавік на цэлы дзень, хоць што там дзень вазіць: у чужым кутку рэчамі не вельмі абкідаешся.

І сапраўды, усе рэчы лёгка размясціліся ў трохтонцы.

Каля пад'езда новага дома Лявона ўжо чакалі прадстаўнікі грамадскасці. Яны горача яшчэ раз павіншавалі маладога гаспадара з такой важнай падзеяй у яго жыцці і пажадалі яшчэ большага шчасця.

Сябры пачалі хуценька пераносіць рэчы з машыны ў кватэру і парадкаваць іх па месцах. Лявону з жонкай нават не давалі да іх дакрануцца: вам, маўляў, хапіла клопатаў пры зборах.

Лявон выйшаў на балкон. Непадалёк блакітнаю стужкаю вілася рака. У сінеючую далеч цягнуліся лугі. Дымкавая смуга абвівала за ракой сасоннік. Непадалёк апусцілася стайка галубоў, і турканне спрытнага шызара гучала чароўнай музыкай. Сонечная светлая радасць панавала наўкол. Усё настройвала на светлы лірычны лад. Удыхаючы чыстае, свежае паветра, Лявон глядзеў на гэтую прыгажосць і аблагароджваўся душой. У куточках вачэй пачало пашчыпваць ад пачуцця ўдзячнасці за людскія клопаты. Радасна тахкала сэрца, пела і спявала.

А ў пакоях старшыня цэхкома старанна рассцілаў дыван, старшыня заўкома — дарожку, а сам старшыня праф-

кома — істужкавыя кружэлачкі, каб Лявон не ступіў босай нагой на падлогу і не схапіў насмарк.

Нарэшце сяк-так упарадкаваліся і паселі за стол.

Старшыня прафкома разліў у чаркі ружовы сіроп і гучна агаласіў:

— За наваселле!..

ВЯСНОВЫ СПЕЎ

АВЯР'ЯН ДЗЕРУЖЫНСКІ

Зімою золкі вецер дзьмуў,
Мароз са сцюжай ятраваўся.
Вясны чакаў я ўсю зіму
І вось, нарэшце, дачакаўся.

Прыпеў:
Вясною ручайкі бягуць
З бурлівай радасцю штогодняй.
Вясною птушачкі пяюць,
Вясною кветачкі цвітуць,
Каханкі робяцца лагодней.

Прыходзіць лета за вясной,
За летам восень след свой цягне.
А ты, вясна, заўжды са мной,
І сэрца дзён вясновых прагне.

Прыпеў:
Вясною ручайкі бягуць
З штогодняй радасцю бурлівай.
Вясною птушачкі пяюць,
Вясною кветачкі цвітуць,
Ды жонкі робяцца бурклівей.

БОЙЦЕСЯ

МАР'ЯН ДУКСА

Шукаю вусцішныя словы я.

. . . .

Сваю развінчваю душу.

Адмычка, гвозд-пляскач — адвёрткаю,
Ключ развадны, калун, дамкрат,
Стамеска з ручкаю кароткаю —
Ў душу не ўлезеш без прылад.

Дэталі ў ёй іржой абляпаны.
Мне гэты бруд не па нутру.
Я салідолам змажу клапаны,
Шчыткі суконкаю пратру.

Абдзьмухну ўсе галюцынацыі,
Бо выдавецкі брацць мне старт;
З усіх бакоў як след абмацаю
І перыкард, і міякард.

І заблішчыць душа як новая!
Як пасля чэрвеньскіх дажджоў.
Цяпер знайду такія словы я,
Што жах агорне чытачоў.

МЯНЯЙ ПРАФЕСІЮ!

ХВЕДАР ЖЫЧКА

...Родным домам
Заву я трактарны завод.

Каваць метал — не суп варыць.
Балты-вінты — не боршч па-флоцку.
Таму зайздрошчу, хто стаіць
Каля канвеера, бы лоцман.

Знаёма мне электраталь
І кнопак яркае ірдзенне,
Любая важкая дэталь
Дае штуршок сэрцатрасенню.

Сягоння ясна мне суздром,
Што не сваім я крочыў трактам.
Аловак — прэч і прэч — пяро!
Хачу хутчэй асвойтаць трактар!..

СВІСТУЛЬКА

СЯРГЕЙ ЗАКОННІКАЎ

Я ж свішчу у дзедаву свістульку.

Сябрукам і поўначчу не спіцца.
Ім бясссценнай хатай — цэлы свет.
Калашмацяць хлопцы медуніцы,
Бэры-сапяжанкі і ранет.

А пасля іх спеў праз дрэму вулкі
На палі сплывае, на раку.
Я ж свішчу у дзедаву свістульку
І картоплю ў прысаку пяку.

АПАВЯДАННЕ З РЫФМАМІ

АЛЯКСЕЙ ЗАРЫЦКІ

І сёння яшчэ ўспамінаю з усмешкай.

. . . .

Я элін...
Я славянін...
Я варажбіт-звяздар...
Я ўведаў лёс цароў і каралёў.

Гурмой, талакою плывуць успаміны,
Бяруць у палон без адхлання і меры.
Я быў славянінам, індусам, элінам,
Смактаў малако незабыўнае Геры.
Князі, каралі дакучалі мне дужа:
— Ляксейка, браток, на далонь глянь ці ў карты:
Каго з нас прырэжуць, каго з нас прыдушаць,
А хто з нас пятлі ненамыленай варты?
Зірну я на зоркі ў палоне экстазу
Ці карты раскіну без жаднай надзеі
І мігам рыфмую такія прадказы,
Што кроў іх блакітная ў жылах гусцее.
Праявы, прыгоды маёй асяніны!
У сэрцы дзядоўскім, лагодным і ціхім,
Вас бачна-нябачна...
Ўспаміны, ўспаміны,
Вы поўніце шчодра старонкі і кнігі!

САНЕТ № 101

АЛЕСЬ ЗВОНАК

Як Дыяген, блукаў я з ліхтаром.

Усё цячэ, змяняецца. Парой
Канцоў не знойдзеш ва ўчарашняй справе.
Бяжыць развагі філасофскі строй
На людзі у смарагдавай аправе.

Праз індэкс руху бачыцца пакрой
Трыумфавальнай дзіўнасці наяве.
Стовуснай хвалі плёскат пад гарой
Прыемней адпачынку на атаве.

Паміж святліста-паэтычных стром
Як Дыяген, блукаю з ліхтаром,—
Палоннік вечны рыфм зімой і летам.

Ды ў забыцці не трачу думак ніць,
Прыемна іх чаканны лад адліць
У форму філіграннага санета.

МОЦНАЯ ХВАТКА

ВАСІЛЬ ЗУЁНАК

Даўным-даўно — да нашай эры
На сметнік выкінуў свой трон.

. . . .

Я кола вечнасці кручу.

Я быў тыранам у Эладзе,
Тварыў і ўладу, і закон.
Але з цыклопіхай не зладзіў
І шпурлянуў на сметнік трон.

І мне з тых пор — прашу паверыць! —
Любыя справы па плячу.
Каторы век з пачатку эры
Я кола вечнасці кручу.

Няхай трашчаць з натугі косці,—
Прывык да цяжкасцей даўно.
Не быць у крыўдзе маладосці,
Пакуль трымаю я стырно.

ЯНО

ВОЛЬГА ІПАТАВА

То шукаць у немагчымай далечы,
А паветра — сполахі агню.
То стаіцца стомлена, кідаючы
На плячо, як хустку, цішыню.

Так, яно прыходзіць непрыкмечаным,
Незаўважнай морассю імжыць,
Бо даўно пазнання дрэва ссечана
І суччо пасцягвана ў лаўжы.

У тлумлівай далечы патворлівай
То з пяшчотай стоенай маўчыць,
То стаіць зацята-непакорліва
З невыказнай цішай на плячы.

То яно ірдзіста-калыхлівае,
То дрыгліва-кволае, як ніць.
Пралятае ластаўкай імклівую,
Што ніяк за крылы не ўхапіць.

Вось яно.
Нікольні не растрачана,
Як жывое, тоўпіцца ўваччу.
У радкі кладзецца люба-зладжана,
А пра сэнс
я думаць не хачу.

ПОЎНАЯ ГАТОЎНАСЦЬ

МІХАСЬ КАЛАЧЫНСКІ

«Пражыгулілі» пад сонцам
З форсам.

. . . .

Першы хтось нястрымна зацымбаліў.

Я жыгулюю вобак з часам,
І, прэч адкінуўшы журбу,
Я слаўлю выкасы, выпасы
І пульхнай глебы харашбу.

Мне прыкры той, хто хоча ўкрыцца,
Хто сцяўся ў суцемку, бы крот,
Я ганю брыцу і макрыцу,
Пырэц, свірэпу і асот.

Я ганю незнань, поседзь, прыцііш,
Вітаю помкліў у хадзе...
Аззянасць дум, калі ж ты прыйдзеш
І наталь здзёйснаў прывядзеш?

Агністасць дзей мяне палоніць,
І я гатовы дзень у дзень
Цымбаліць, гусліць і гармоніць,
Баяніць, флейціць і дудзець!

У КОРАНЬ РЭЧАЎ

ІВАН КАЛЕСНІК

Не па натуры верхаглядства мне.

Я знаў заўжды, што ты мне станеш жонкай,
Яшчэ з маленства сніў пра гэта ў сне,
Бо я лічуся пранікліўцам тонкім,—
Не па натуры верхаглядства мне.

Буркуе хлопец ціха ля дзяўчыны,
То прыхіне, то міла штось шапне.
Дык я знайшоў любошчаў іх прычыну,—
Не па натуры верхаглядства мне.

Няхай гады калоцяць гулка ў плечы,
Гудзе ў касцях — я не ў запасе, не!
Гляджу я смела ў самы корань рэчаў,—
Не на натуры верхаглядства мне!

ВОБРАЗ ВЯСНЫ Ў ГІСТАРЫЧНЫМ ВЫСВЯТЛЕННІ

УЛАДЗІМІР КАЛЕСНІК

Рупная ўседлівая праца нашых вывучальнікаў дазволіла ўсебакова разгледзець творчыя шляхі вясны літаральна з незапомных часоў. Шмат хто выбухаў узнёслаю пахвалою ў гонар гэтай пары года. Яна буйнай зоркай з'яўлялася нашым продкам і адчувала на сябе цяпло іх зачараваных позіркаў. Яе вобраз мае эпічнае ўзнёсларамантычнае гучанне і глыбокі падтэкст. Інтымна-псіхалагічная падаплёка яго выяўляецца нібыта сама сабою: вясне паўсюдна спадарожнічаюць жэўжыкі-амуры.

Толькі начытнікі і руцінёры з-за сваёй прыхамаці не бачаць зваблівасці вясны, яе жадання ахвярна ўтураваць нам і тым самым адмаўляюць яе аб'ектывізаваны характар. Гэта ў іх, несумненна, прастарэкаюць пахібы густу. І наогул яны пасуюць да літэрацкай навукі, як зубры да карэты пана Радзівіла.

Як і ўсюды ў прыродзе, мы бачым дваістасць вясны: начныя прымаразкі і днёвае цяпло. Яна разганяе кволасць і нудоту і ў той жа час выклікае ўздых па зухаватай маладосці. Заслугі вясны нельга пераацаніць, маючы на ўвазе страхатлівы дынамізм яе сутычак з зімой. А імпульсіўны прызыў да працы, да культурнага ўзворвання глебы з'яўляецца зарукай яе спракаветнай знакамітасці.

Сучаснік можа паціснуць плячыма: дзівак чалавек, палез у гісторыю. Але тут зусім іншае. Адною нагою вясна заўсёды стаяла ў сучаснасці. А на сённяшні дзень яна цвёрда асталявалася на нашай зямлі сваімі абедзвюма чароўнымі ножкамі. І гэта ні ў кога не выклікае сумніву.

ПАПРУГА

КАЗІМІР КАМЕЙША

Я зведаў твой холад і глянец,
Не сорамна сёння мне,
Што ты скураны свой танец
Скакала ў мяне на спіне.

«Ода бацькавай дзязе»

Хай вые, як звер, завіруха,
Хай дзеўкі выходзяць на круг,—
Мне ў слодычы сніцца папруга,
Адна з наймячэйшых папруг.

Яна мне галоўным кумірам
Служыла ў хвіліны тугі.
Заўсёды з расчуленнем шчырым
Насіў я яе пісягі.

Парумзаўшы ўсмак за дрывотняй,
Імчаў я па бульбу барджэй,
І пасвіў падсвінкаў ахвотней,
І вершы завучваў хутчэй.

Без лупкі ж і нудна, і цяжка,
Аж муляе штось на спіне...
Хто б сёння па самую спражку
Папругі урэзаў бы мне?..

БЕГЛІ НОЖКІ

УЛАДЗІМІР КАРЫЗНА

Ой, чаму такія ножкі
Мне мамка дала,
Што не могуць, каб дарожка
Ад бяды адвяла.

. . . .

З перапёлкай п'янай
Гавару, як п'яны...

Беглі ножкі той дарожкай,
Дзе мой міленькі хадзіў.
На бягу з-пад левай ножкі
Рыфмы сыпнулі наўздзіў.

Прыпеў:
Нібы стужкі, на прадвесні
Пачынаюць дні даўжэць.
А карызнаўскія песні
Лепей мукаць, а не пець.

Беглі ножкі полем колкім,
Мялі зольную траву.
З перапуду перапёлкі
Скіравалі ў крапіву.

Прыпеў:
Бойкі ветрык лёгка крэсліў
Рабацінкі на вадзе.
А карызнаўскія песні
Нават сп'яну не звядзеш.

НОВЫ ЖАНР

КАСТУСЬ КІРЭЕНКА

Сто песень... Сто жывых паданняў...

. . . .

Стой горда, мой каханы верш!

Сто раз па сто — дык дзесяць тысяч.
Сто ў кубе — роўны лік мільён.
Не ўсіхны лёс бясстрашна высеч
З мярэжных спеваў шчодры плён.

Мяне на ўзлёце дзён трывожыць
Уветны рух няспадных зор.
Каму ж яшчэ дано прыўмножыць
Класічны жанравы набор?!

Хай там, дзе наскія акорды
Вядуць санет і трыялет,—
Хай стане ў строй сумліва-горды
Каханы верш — кірэянет!

ПУСЦІЦЕ Ў ПАСТУХІ

ЯЎГЕН КРУПЕНЬКА

— Давай на волку, Жэнька,
Пагонім зноў кароў.

Мне сніцца звонкай казкай
Той час, бы дзіва і дзіў,
Калі з вясны
у падпасках
Да снегу я хадзіў.

Бывала, ўбок свісцёлку
Адкінеш — ла-та-та:
За збродліваю цёлкай
Імчыш наўскапыта.

З гадамі я патроху
Ад іншых стаў мудрэй,
Адолеў рыфмы, строфы,
Анапест і харэй.

Ды ўсё ж сумую летам,
Выходзячы на луг:
Нашто я стаў паэтам?
Чаму я не пастух?..

ЛЁКСА І СТЭПА

АНАТОЛЬ КУДРАВЕЦ

Калі Лёкса ўзбіўся на шлях, неба мурзалася, але пасля нейкай гадзіны хмары як рассунуліся.

Была субота. За два тыдні Лёкса зніякавеў душою ў горадзе. Хацелася ў вёску, цягнула зацята, неадольна. Пехам чатыры гадзіны праскочылі як міг, і ён не прыкмеціў, калі апынуўся ля роднай аселіцы.

— Неча гультаяваць,— пачуў Лёкса раптам амаль знаёмы голас. Ля веснічак крайняй хаты стаяла Стэпа і згаладала чыркала чаравіком па зямлі.

— Ідзі дапамажы, чарка будзе.

— А можа, я не хачу? — запытаў як дзеля гадзісь, бо ведаў: зойдзе абавязкова. Дый Стэпа была дзеўка ласістая. Што ні кажы, а тройчы пабывала замужам. Не кожнай гэтак шанцуе. Праўда, мужыкі на другі дзень адразу білі ў хамут. Чаму — нікому невядома. І цяперака па ўсяму відаць было: яна аж пішчыць — зноў замуж хоча.

— Заходзь, заходзь, не пакрыўджу.

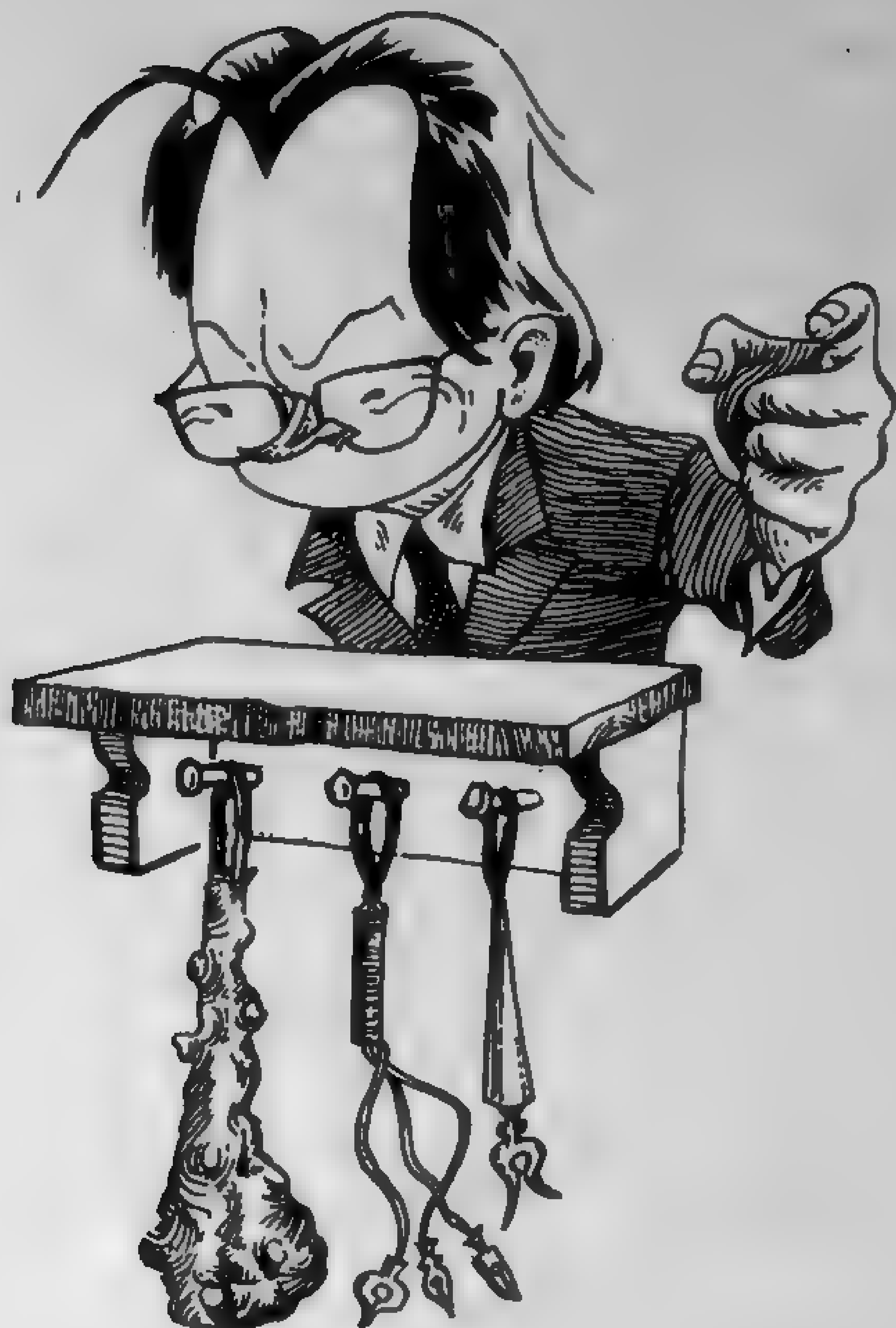
Лёкса пераступіў парог. Свежая кроў і вантробы густа ўдарылі па чыхаўцы. На слоне, падкурчыўшыся, ляжаў сярэдні кабан, асмалены і выскаблены, і дакорліва, не мігаючы, таропіўся на Лёксу.

— Стэпа,— вярнуўся ён да гаспадыні,— мо дарэмна калолі? Каму ж гэта прыемна, калі колюць?

— Выдумай,— хмэкнула Стэпа.— Свежаніну ты ж любіш...

Яна аціхла, стаяла, склаўшы рукі на прыполе. Нешта незразумела светлае соладка і тоненька заныла ў грудзях. Ласкавы туман забыцця, нягледзячы на пусты пасля дарогі жывот, прывёў да яснаты цвярозага азарэння: яе можна кахаць... Шчымлівае і размякчанае даўняе памкнула ўсю яго істоту да Стэпы.

...Калі абодва ачомаліся пасля хапатлівай узрушанасці, узялося на панядзелак. Ні забегчы да старых, ні тым больш разбіраць кабана часу не засталося. Спяшаючыся, узбіўся на шлях. Ішоў як у тумане, не разумеючы, што робіцца з ім. За ўсю дарогу, да самай прахадной,— Лёкса не вырашыў, ці заставацца на заводзе, ці вяртацца ў вёску...

У ПРАБАЧЛІВЫМ АСВЯТЛЕННІ

ФЕДАР КУЛЯШОЎ

Нядаўна я вычытаў правільную, на мой погляд, думку, што будаваць жывыя характары — рэч вельмі складаная. Зыходзячы з гэтага пункту гледжання, я асмельваюся сказаць, што кніга нашага шаноўнага калегі Сымона Пярэста-

га, якога я, без сумнення, вельмі паважаю, выдатная, не, лепш сказаць, велічная з'ява ў нашым пісьменніцкім жыцці. Няхай сабе я памыляюся, але мне надзвычай шкада, што не кожны пісьменны чалавек мог з ёю пазнаёміцца. Кажучы крыху напышліва, тут да ілюзіі праўдзіва, як нідзе ў іншым месцы, выкладзены асацыяцыі быту і штодзённасці. Я захапляўся не толькі першай старонкай кнігі, але і апошняй.

Праўда, некалькі іншае ўражанне складаецца, калі чытаеш кнігу з канца да пачатку. Адразу, калі можна так сказаць, страчваецца пачуццё рэальнасці, і паступова, але неадступна нараджаецца жаданне, мякка кажучы, закрыць кнігу. І хоць я глыбока вінаваты перад аўтарам, але яго вытанчанасцей зразумець не магу. Я бездапаможны ўбачыць, куды пойдуць яго героі пасля заключных старонак кнігі. Канешне, аўтару гэта добра вядома, але мне, недаверліваму літаратурнаму стараверу, гэта незразумела зусім і абсалютна. Таму было б памылкай лічыць, што ў святле праблемы вырашэння жыццёвых канфліктаў глыбока правільныя думкі знайшлі належнае выйсце.

Праўда, у сяго-таго можа стварыцца ўражанне, што я кнігі не чытаў зусім, але — каюся — сам я ў гэтым не ўпэўнены. У пацвярджэнне такой думкі прывяду радкі:

Мой родны кут, як ты мне
мілы!..
Забыць цябе не маю сілы!

Згадзіцеся са мной, што гэта — цудоўныя радкі. Але памятайце — напісаў іх не Сымон Пярэсты, а Якуб Колас. Вось у чым уся справа. А колькі паэзіі, хараства ў наступных радках:

Пухнаты кот
Залез на плот,
Быў плот гнілы,
А кот малы.

На жаль, і гэтыя радкі, як мне ўдалося высветліць, належаць не Пярэстаму, а зусім іншай паэтэсе.

Таму значна лепш было б, калі б, як гэта сказаць дакладней, наш глыбока шаноўны аўтар сваю кнігу не пісаў зусім. Бо калі гэта мастацтва, дык што ж тады ментузы? І мне вельмі шкада, што я патраціў час на яе чытанне, паколькі яе дачыненне да літаратуры вельмі ўскоснае. Але гэта прыватнасці, і спыняцца на іх зусім не варта.

Прашу прабачэння.

БАБКАВІЧЫ

СЦЯПАН КУХАРАЎ

Мае Бабкавічы!.. У іх я нарадзіўся і рос. Тутацькі і цяперачы жыву. Тоісь не спрэс. Быў час, калі я ў Бабкавічах не жыў. Пазамінулае лета хадзіў зяцем у Дзедкавічы. Але аблетаваць не справіўся: праз тыдзень ачомаўся і збег. Одум у калган прыйшоў: маладзёнак жаніхавацьмуся, хваця. Парахонне сваё ў торбу, чухмянёк на плечы і цёмначы, не палевіком, а па крывалессю дзвінуў з падгопцам дамоўкі. Тыдзень на адсідку патраціў, баяўся: жонка прышылякае за мной. Але яна перадала адно: «Гамзадзей!» У Бабкавічах так не бзываюцца. Не ведаю, што ета.

Дык ось. Бабкавічы здавён вядомы. Іх не зблытаеш з якімі вёскамі. Яны справа ад районa, не тое што нейкія (цьфу, аж памінаць не хочацца) Дзедкавічы, якія зусім злева.

Нашы Бабкавічы — ета вам і не Цёткавічы, дзе Хомка Вярзей парыцца летам пад паветкаю. У нас — не. Усе парацца ў лазеньках. Балазе, апал не надыць шукаць, дрывалому ў лесе да чмуры.

Або возьмеш Браткавічы. Каза ў калодзеж укінулася, ад казла ўцякала. Лічы, бадай самагубства. У нас на етых рагатых стварэнняў навогул не было завядзёнкі.

Ці хвацiся ты Швагрэнічы, ззаду адсюлецька. Купляў падгерысты Сымон Ламей цёлачку. У райцэнтры. Купіў. І барышы распілі. Прывёў дадому. Тудэй-сюдэй глянулі — а тутацькі бычок. Бадай ты спрахла! Ніводзін бабкавіцкі дзядзька да еткай канфузіі не даклыгаў бы.

А ў Сестрыне! Зусім за жываты схопіцеся. Жыў некалі Сідар Лепяцень, балака-манюка. Пакуліцька гамзаў раз непта языком, хлапчукі-падпывальцы прывязалі яму ногі да ножак лавы. Бабкавец жа адразу б пачуў няладнае і не папусціўся б да еткіх спіктакляў.

Ну, а пра Дзевяроўшчыну зусім расказваюць несусвецце. Нібыта Гараська Лантух цягнуў тамацька жаробку на хлеў, штоб травіцу са страхі стравіць.

Не-е-е, брахінька мой, з бабкаўцам не прайдзёць, каб яго падгрэчылі, на зругу сябе не дасць. Вось ніхай ба етый самый я. Нарадзіўся і вырас тута. Нават абразу знёс. «Гамзадзей!» Ад блізкага, так сказаць, чалавека — ад жонкі. Хоць і былой. Але ж вёсцы роднай не здрадзіў.

Я — бабкавец!

Анягож, не...

ПЕСНЯ І ЯЕ МЕНАВІЦІКІ

АРСЕН ЛІС

Жніво!

Каго не кранаі векавечнай традыцыйнасцю яго мройлівыя напевы і найтамлівыя мелодыі.

Таму мы найуважліва паставіліся да самога факта яго існавання, і ў нас знайшлося колькі старонак для разведу жнівовай песні «Дзеўкі спрытна жыта жалі» з яе грацыёзным рытмам і найтанклівымі намёкамі на рыфму. Відаць, кожнаму паразумела наша імкненне запабегнуць няпоўнасць ахопу дзейных асоб твора (на жніво часцей дзевак выходзілі жанкі). Нядзейныя асобы песні — гэта чысты прыём умоўнасці.

Для найлепшай знакамітасці мы возьмем кірунак паводле найбольш слыннай дарогі, а менавіта: пачнем уважней мпрыглядацца да твораў, званых адменнікамі, прабачце, менавіцікамі, або яшчэ з'інакш — па-асобнікамі.

Адшуканы намі першы адменнік, перапрашаем, менавіцік, безумоўна, заслугоўвае на ўвагу сваёй нечаканасцю. Вось паслухайма: «Дзеўкі жыта спрытна жалі». Чутно, як мігатлівыя цені парадку слоў, шчодра пачэрпнутыя ў глыбінях стагоддзяў, даюць шырокі прастор фантазіі. У зьмепеным парадку слоў уладна прабіваецца цудадзейнае пачуванне грунтоўнай высновы.

А хіба зашкодзіць крыху спыніцца на яшчэ адным паасобніку — «Спрытна жалі жыта дзеўкі». Не надасланы раней у Сектар навукаў, ён перахоўваецца намі ў правым кішані і падае на цікаўнасць з пункту зірку атмасферы новых барваў. Пад скальпелем нашага аналізу тут пачынае пялёхацца бязбрэжжа думак і абвеяная паэзіяй знарокавая тэндэнцыйнасць.

Незалішнім будзе нагадаць і трэці менавіцік, сустраканы намі тады, калі мы як найшпарчэй сягалі паводле мала-

прыкметнай спяжынкі з-пад ракі Лань, з асяродку сапраўднага песневага запаведніку. Вось ён: «Жалі дзеўкі жыта спрытна». Заўважым, як добра глядзіцца ў ім знітаваны адлюстровак працы на фоне таго захаванага ледзь-ледзь, за якім маскуецца намітка-сінеча недалёкага кумлення.

Спрыяе належнаму адданню ўвагі паасобнік «Жыта жалі спрытна дзеўкі». Ён вымагае быць прыведзеным цалкам і заняць паноўнае месца пад час патлумачэння, але, на жаль, яшчэ не адшуканы.

Такім чынам, мы пайшлі прама паводле ўладных слядоў эпохі не дзеля хісткага месіва згадак, а ў імя пошуку рэальнага грунту. І застаецца вартай жалю самаўпэўненасць тых, што прытрымліваюцца іншых вызнакаў. А нам з гэтакімі не паводле шляху!..

ПА НОВЫЯ ВЕРШЫ

АЛЕГ ЛОЙКА

Якая шырокая Прыпяці плынь,
Як хвалі разгоніста ходзяць!..

Вуркоча магутнага АНа матор,
Спяшаю на збор матар'ялу.
Унізе Палессе шматфарбны узор
Умелай рукой разаслала.

За Пінай, бач, сеюцца дробна дажджы,
Над Цной сонца хмары прабіла.
Вунь Тураў. Там Тураўскі некалі жыў,
Па імені дзядзька Кірыла.

Віецца істужкаю Шчара-прыток;
Каналы ляглі праз балота.
Авохці мне, злева Кажан-гарадок
Мільгнуў пад крылом самалёта.

Са шчырасцю я прызнаю, без прынук:
Палессе — прывабная штучка.
Там, кажуць, жыве селянін-паляшук,
І жонка ў яго — паляшучка.

ДЗЯРЗАЙ

ВАЛЯНЦІН ЛУКША

Спяваць заўжды мае святое крэда.

. . . .

Для дзярзанняў
маршрутаў у нас хапае.

Туга? —
гані яе адразу.
Сумненні? —
мужна атрасай.
Ты чуў мой спеў пад грукат часу?
Раз я спяваю, ты —
дзярзай!

Назло віхурам і залевам
З-пад пульхнай коўдры вылязай.
Дзярзай направа і налева,
Ў дзярзаннях —
з дзёрзкасцю дзярзай!

ДАГАРЫ КАРЭННЕМ

УЛАДЗІМІР ЛЯПЁШКІН

У мяне даўно ўжо адцвітанне.
. . . .
О, колькі ламала ты дровы!
О, як я варочаў карчы!

Ты ў шчасці з ружовых пялёнак
Не знаеш узроставых меж.
Даўно я адцвіў, як рамонак,
А ты ўсё, як ружа, цвіцеш.

Праз годы не ўцямлю я толькі,
Куды скіраваў наш паром:
Цябе запрашаў я на польку,
А ты вальсавала з Пятром.

Мігценне стракатых стасункаў
Сіберны вятрыска раздзьмуў.
Я прагнуў тваіх пацалункаў,
А ты цалавала Кузьму.

Надзеі пужлівай сініцай
Знікалі пад посвіст крыла.
Я клікаў цябе у сянніцу —
Ты Кліма ў прылазнік вяла.

Няўзнак, нібы дробныя трэскі,
Растрэсліся прывіды чар.
Жадаў я прайсціся па ўзлеску —
Ты цёгла настырна ў гушчар.

І сёння, ўздымаючы бровы,
Глядзіш праз мяне ўдалячынь...
З імпэтам ламала ты дровы,
З натхненнем ірваў я карчы!..

ЦВЁРДАЯ ВЕРА

И в прошлое порой
Мне страшно оглянуться:
Росли мы далеко —
И в жизни так легко
Могли мы разминуться.

С. Щипачев. «Тебе»

Падумаю — і зашчыміць ад болю:
Маглі ж і размінуцца мы з табою.

П. Макаль. «Гары, маё святло»

Любая, нястрымнаму імкненню
Трапяткіх пачуццяў не пярэч:
Я за трыццаць год да нараджэння
Марыў аб паэзіі сустрэч.

Хай нягоды ярасна злуюцца,
Мне ісці з табой плячо ў плячо...
— Ты не мог з каханай размінуцца,—
Петруся заверыў Шчыпачоў.

АПОШНІ СНЕГ

МІКОЛА МАЛЯЎКА

На дне душы тваёй, глыбока,
Ён будзе жыць,
Апошні снег.

Вясной нярэдка так бывае,
Што для забавы, для пацех
Зямлю пяшчотна акрывае
Чысцюткі снег, апошні снег.

Ён так душу тваю малодзіць,
Што пакачацца ў ім не грэх;
Нічуць каханню ён не шкодзіць —
Бялюткі снег, апошні снег.

А глянуць сонечныя промні —
Уміг закапае са стрэх.
Дык ты на ўсё жыццё запомні
Апошні снег!..

ПАТАЕМНАЕ

УЛАДЗІМІР МЕХАЎ

Нехай траская падвода стукоча, цеслі нехай адмыслова грукаюць, дальбо думы высокія штурхель ды штурхель мяне трывожліва, жэбы занятку свайго штодзеннага, звышай дадзенага не забываў.

Хто аз есм? Чалавек аз есм. Уладзімеж, отрак Няхамкін, кліканы Мехаў. Барзо нязнатны, худародны вельмі. Аталі ж пацягнула грэшным чынам на небывальшчыну,— занятак дзівачлівы, справу нязнаную — пісаць! Стрымунку не маю. Цалкам захвоціўся. Пачуваю невымерныя здольнасці і майстравітасць у сэнсе артыстычнага слова.

А жыціе зусім непрыкметнае вяду. У гачах палатняных хаджу, як просталюдзін харчуюся. Чорны кургузы кафтанец ды капялюш брылясты тылкі ў мроях бачацца. Тэраз у сне сасніў сябе ў лісавай гарлатнай шапцы з верхам веніцэйскага атласу, у мантыі парчовай. Прыемна сасніў. І Юдзіф, прыгажуня, сэрцам мудрая, вобак. Пад вейкамі цікаўна-заміловаиы позірк. Лёгкія, бы матыльковыя крылцы, ручкі на раме кладзе мне...

Тое ж ёсць сон.

А на справе ад занятку свайго турбацыі зяло вялікія маю. Крытыкі, гіцалі мардатыя, выскаляюцца, нячысцікі, словы непрыемныя кажуць, жывоцікі мала не надрываюць са смяшынкамі сатанінскімі, аспіды. Тое не так ім, змяюкам-незычліўцам, ды гэтае не гэтак. Сапуць сапяткамі, натрэнты, зіркалкамі выведнікі тайных спраў валюптарна зіркаюць. Не токма звягаюць вадцы, абняславіць мамзеры стараюцца.

А знойдзецца кімідзянт хіхіклівы, у пашквілюс, пародыяй нарачоны, цябе ўставіць, бессаромнік, епікграмай, разбойца, праедзецца. Навокруг зубаскальства адно.

Скрыгатанне пашчэннае стрымліваю, гнятлівы страх

перамагаю. Галава ўнурваецца, вушы і тыя заклапочана маршчакамі бяруцца. Пляжу бесурман акрутных такімі словамі, што вымавіць нельга ўголас, у думках пляжу.

Затое салодкай нагародай сабе сказ выдрукованы бачу. Ажно кружыцца заміловaна галава. Удзячнасцю да сябе цешуся. І тое-сёе тыкі намазюкаў. Не адарвешся чытаючы, пунсовею, вачыма агатавымі вільготнею. Стараюся, аддыхвацца часу не маю. Вось і ў леташнім годзе аскаромеўся, кніжкаю разгавеўся. Акцэсія за ўсе мукі несправядлівыя, воку незычліваму наперакор.

Не сумлявайся, і яшчэ будзе. Чытай, праваслаўны люд!..

ПАСТУХІ

ПАВЕЛ МІСЬКО

Хапіла ў старшыні рыхтобы: папаўгаворваў Янку на розныя пасады, нават намеснікам сваім рабіў. Але той адно жадом зажадаў — у пастухі.

Нарэшце праўленне ўважыла.

— У нашым дзеле глаўнае што? — пытаўся ў одуме Янка і тут жа адказваў: — Глядзі, каб каровы не трывожылі адна адну рагамі, не дапусціліся да порчы. Не варта пудзіць без патрэбы, нерваваць, але трэба тупаць, каб не забывалі, што пастух ёсць. І канешне ж — накарміць.

Да пастухоўства Янка адносіўся сур'ёзна. Лез са статкам напрапалую туды, дзе ёсць травы на адзін гам. Любіў мо прапусціцца за высыпанку, хоць ведаў, што бычаняты могуць гізануць, паставіўшы прутам хвасты, а каровы лаўганўць языкамі, ловячы каласы. Блізка падпускаўся Янка да канюшыны, але совеслівасці і атвецсцвеннасці не губляў. Цяляты пры ім сталі што таўсмацікі, а каровы малака патроілі.

Чараду Янка глядзеў абярэжліва, то забягаў наперад, то хапатліва калываўся за кароўмі і цялятмі, бо ведаў: на таго таўсцяля Сідара — памочніка — усядно не пакладзешся. Сідару хоць жару падсып у залошчаныя брызянтовыя штаны — не махнецца за брыклівым бычанком.

— От неўдач, каб цябе агонь высмаліў,— як не з сябе выходзіў Янка.— Седню саб'еш на біштэк, гэтак пасучы, будзеш хадзіць раскаракаю. Хоць дзе табе хадзіць. Толькі і думаеш пакачацца.

Сідар і сапраўды ніц-нічагенька не думаў.

— Лавай мамент! — гаварыў не раз і сапраўды лаваў. Круць-верць — і залёг пад кустом.

— Не ўзбіцца мне на добрага памочніка,— бедаваў Янка і накідваўся на Сідара: — Бэнсь ты ў прыполе на

маё няшчасце, страхавідла выкшталцонае, кловун жаўта-штанны.

Але колькі Янка ні туркаў, упічунак не дапамагаў. Сідар слухаў зацухмоленыя кампліменты і не зыбкаўся. Буркне штось праз нежывыя губы і мецінца ў цянёк.

Затое ж як радуецца Янка, калі статак прыхопіцца скубсці духмяную сакавітую шчэць маладой атаўкі. Каровы хапаюць напоўніцу, жвялямі, бычанёткі стараюцца, аж сапуць. Тады неяк праходзіць злосць, душу апаноўваюць салодкія хвалюючыя мроі. У такую хвіліну любіць Янка выбраць сушэйшую купіну, прысесці і дастаць з палявой сумкі неразлучны свой спадарожнік — часопіс «Пытанні рэлігіі і атэізму».

МАЛАДЗЕЧНА

РЫГОР НЯХАЙ

Пачаплю мяшок заплечны
І гайда у Маладзечна
Усё трушком, трушком.
Пападзецца дзядзька стрэчны:
— Дзе тут, браце, Маладзечна?
— Вунь, за бугарком,
Эх, вунь за бугарком.

Пралягла праз Маладзечна
Шлях-дарога бесканечна
Прама на Смаргонь.
— Маладзечна, Маладзечна! —
Льецца песенька, бясспрэчна,
Песенька-агонь,
Эх, песенька-агонь...

Маладзечна, Маладзечна,
Рад сустрэчы я сардэчнай,
Эх, ды што й казаць...
Маладзечна, Маладзечна,
Пасялюся ў ім, канечне,
Год праз сорак пяць,
Эх, год праз сорак пяць!..

У КАМЛЯХ

СЯРГЕЙ ПАНІЗНІК

Звужаюцца цясней
                    гадоў кругі
вакол камля надзей.

. . . .

Не ведаю, а ці кране прадвесень
камлістае ў зазубрынах жыццё?

Камель жыцця, камель надзеі,
пачуццяў важкія камлі...
Засцілы прысмеркаў радзеюць,
як я камлюю па зямлі.

Я счуў: на зверхнасці галоўнай
камлістым сном буяе хмель,
таму злагоднена, мілоўна
нясу успомненняў камель.

Бы ткаль,
            з пісацкім правазваннем
сябе звязаўшы вузляком,
хаджу на словапаляванне
з дубовым гладкім камлюком.

Ды нешчадлівымі вякамі
на спюжны выведзены шлях,
гатоў дубасіць камлюкамі
па спаконвечнасці камлях.

НА ЖАЛЬ

МІХАСЬ ПАРАХНЕВІЧ

Ёсць глыбіня, ёсць рыфы-мелі.

. . . .

Красунь нямала ёсць на свеце.

Штодня я снедаю на ранку,
Ў абед за стол саджуся зноў.
Але з упартасцю каханкі
Ганю напрэч нішчымнасць слоў.

Пад філасофскія аблокі
Душой сягаю дзень пры дні.
Пячы аладкі дум высокіх
Люблю на плыткай глыбіні.

Даўно мне хочацца прыкмеціць
Цікаўны позірк у акне...
Красунь нямала ёсць на свеце,
Ды ўсе, на жаль,— не для мяне.

ВЕРШЫ І ЯКАР

ПАЎЛЮК ПРАНУЗА

Чалавек — невычэрпная рэчка...

. . . .

Чалавек — брат прыроды і сын.

. . . .

Лягчэй у мора кінуць якар,
Чым выцягнуць яго з вады.

Магчыма, нехта усумніцца
У шчырай праўдзе важкіх слоў,
Ды мне даступны таямніцы
Глыбінных думак і высноў.

Хто спасцігаў мае напевы,
Той зразумець быў вельмі рад,
Што чалавек — рачулка, дрэва,
Паветра, зорка, вадапад.

Сягоння зноў я ў смазе плённай
Да трапяткіх радкоў прынік.
А збоч біёграф —
мой натхнёна
Чытае новы чарнавік.

Не трэба скідкі мне ніякай,
Магу я з годнасцю сказаць:
Цяжэй у мора кінуць якар,
Чым верш пра якар напісаць.

ЛЯСНІК

АЛЯКСЕЙ ПЫСІН

І чаму не стаў я лесніком.

Мая планіда небагатая,
У ёй здабыткаў менш, чым страт.
Яна у чымсьці вінаватая,
І я у нечым вінават.

Агнямі ярка свеціць вуліца,
І да бярозы клён прынік.
А сэрца сцятае хвалюецца,
Што я паэт, а не ляснік.

Я ў лес хадзіў бы праз аўсянішча,
Сабе б самому быў суддзя.
І паслязаўтра б, як і сяннячы,
Ў аўсе ганяў бы медзвядзя.

А так — скігоча птушка чаіца
Ў мядовай дымцы над ракой.
Яе трывога пачынаецца,
Дзе мой канчаецца спакой.

ЯК Я КАХАЎ

МІХАСЬ ПЯНКРАТ

Было гэта вясной. Было не калі-небудзь, а гады два таму назад, калі я канчаў чацвёрты клас. За першаю партай сядзела яна — кволенькая трысцінка па імені... Але хіба важна імя? Усё і так ясна. Светлыя колцы валасоў каля ружовых вушак, а калі абарочвалася — цёмная сіньва ледзь прыплюшчаных і крышачку сумных вачэй. Гэта па ёй уздыхаў я пад посвіст салаўёў і кумканне жаб, па ёй трымцелі напятыя струны ў сэрцы маім, і песня рвалася

хвалюючая, клікала ў даль нязведаную, пуцявінай вяла няпройдзенай.

Забрала яна маё сэрца. А сваё аддаць... Эх, ды што там! Хіба ж не людзі вы, не разумееце? Іду я, чалавек-адзінка, са сваім аднабокім каханнем, і нібыта мне свет завязаў хто, полагам квяцістым завесіў. Хвалююся, а ў грудзях то холадна, то наадварот. Думкі блукаюць далёка-далёка і ўсё астатняе. Дзе буйная кіпень майго юнацтва?

Адшумела яно тапалінае.

Адцвіло калінай надрэчнаю.

Ясенем разгалістым адшаптала.

Адзвінела жаўранкамі.

Адышло!

Не будзе заўтра і паслязаўтра. Лёс мой шчарбаты, шчасце з трэшчынкаю босым пайшло кудысьці па калючых верасах міма плакучай івы-вярбіны. Луг — без канца-краю і песня — прывабная, хвалюючая, кліча, спяшаецца. Трымцяць у душы якіясь струны, сумуюць аб нечым далёкім і няясным.

Было гэта два гады таму назад.

Два гады!..

ПАЎНАКРОЎНАСЦЬ

ЯЎГЕН РАДКЕВІЧ

Бясспрэчна, Эльдар жыў паўнакроўным жыццём. Ён умеў так пераключаць сябе, што асабістае не перашкаджала грамадскаму, а апошняе не ўмешвалася ў інтымнае.

Раніцой, выпіўшы шклянку кавы, ён спяшаўся на работу. Ля дзвярэй лабараторыі яго твар натхнёна асвятляўся нецярплівым чаканнем сустрэчы з паліўным бакам і крывашыпнай камерай. Трывожна-радасна пераступаў ён парог. Усё звычайнае і будзённае заставалася там, за дзвярыма, а тут, у царстве прыбораў і рухавікоў, панаваў святочны настрой.

Невымерная хваля радасці авалодвала ўсёй Эльдаравай істотай. З заплюшчанымі ад шчасця вачыма ўдыхаў ён салодкі масляны туман, які плыў ад сумесеўтваральніка да катушкі запальвання.

Стрымліваючы дыханне, хлопец пяшчотна праціраў карбюратар, выслухоўваў генератар, аглядаў кандэнсатар, абдзьмухваў акумулятар, гладзіў каларызатар, абдымаў трансфарматар. Пасля Эльдар гадзінамі не адыходзіў ад выпрабавальнага стэнда, вызначаючы кірунак альфа-часціц у напрамку да каленчатага вала. Яшчэ на мінулым тыдні ён вызначыў памеры зазораў у рубашцы цыліндра і ступень ціску на педаль тормаза пры асінхронным гідрапрыводзе.

Сёння ён увесь дзень здымаў загадкавую і прывабную карэкцыю хуткасці крывашыпна-шатунных механізмаў. Позірк хлопца выпраменьваў чыстую радасць быцця.

Мімаходзь, але прывычна зірнуў на гадзіннік. Заставалася пяць хвілін работы. Пара канчаць. У думках, як заўсёды, склаўся план на заўтра: маятнікавыя падвескі да гідрапаўкомпаса.

З лабараторыі Эльдар кіраваўся ў буфет перакусіць.

Цяпер ён даваў волю сардэчным памкненням, каб не адставаць ад часу, адчуваць дынамізм і мабільнасць жыцця і сваю ўсебаковую развітасць.

Ля прахадной званіў Эле. Яна, як звычайна, чакала яго. Здавалася, бачыў у трубцы загадкава-прыязны позірк і пакорліва-смутны твар.

Эла сустракала ціхмяна і сарамяжліва. Пры яе відзе ў сэрцы Эльдара разлівалася нясцерпна-салодкая хваля і пачынала кружыцца галава. Звабная ў сваёй грэшнасці жанчына горача тулілася да хлопца сваім хвалююча-пяшчотным целам.

Эльдара па-сапраўднаму радавала дзесяцігадовая Эліна дачка. Як наш сучаснік ён разумеў неабходнасць павелічэння насельніцтва. Але яго кідала ў дрыжыкі важданіна з пялёнкамі, слёзы, таблеткі, мікстуры, недасыпанні. А трэцякласніцы ўсё гэта без патрэбы.

Намілаваўшыся, Эльдар спяшаўся дамоў, каб выспацца і раніцою зноў адчуць зладжанае дыханне тэхнікі.

НА ШЛЯХАХ ПАМГЛЁНАСЦІ

АЛЕСЬ РАЗАНАЎ

Пакідаючы гнёзды, працягваем гнёзды,
сумяшчае вытокі і вусці вада.
Ды ў завершаны круг не ўмяшчаецца роздум
і хада наўздагад,
да ўзыходу хада.

Наўздагон сваім крокам
я крочыста крочу
міма тых кацярынінскіх зніклых бяроз,
дзе задумнасць задум
задуменна шапоча
і ўсяісная існасць выходзіць на крос.

У глыбіні вышынь
неспасцігла ныраю,
на вышыні глыбінь
узыходжу, як маг.
Мне насустрач выдзьмухвае рэха адчаю
ведзьмаваты туман,
аж залее ў вачах.

Напінаецца цяж,
несутрымны,
як лазер,
над свядомасцю шчырма шчыруе шчырэц,
бо сарочыя гнёзды
адзін я аблазіў —
выкшталцоных разваг валадар і тварэц.

УСЁ Ў МІНУЛЫМ

ВІКТАР РАКАЎ

Тут маленства, пуп наш тут зарыты.

. . . .

Любая, навек я адпалаў.

. . . .

Чытаць не буду... Пісьмаў не пішы...

У брамку стук. Напэўна, паштальён
З яго газетна-марачнай турботай.
Звініць, як не парвецца, тэлефон,
А мне ўставаць з тапчана неахвота.

Ад страсных слоў я не прыйду ў экстаз.
Мінула юнь; пара схадзіць з арбіты.
Мне часта сніцца Сенькаў пералаз:
Пад ім мой пуп, мой родны пуп зарыты.

Прысуд прыроды словам не скрышыць.
З каханнем ты мне ў сэрца не стучыся
І пісьмаў палкіх болей не пішы,
Бо я чытаць тры дні як развучыўся.

НА КАСМІЧНЫМ СПАТКАННІ

МІХАСЬ РУДКОЎСКІ

Рву звычных дзён зачараваны круг.

. . . .

У царства чыстай цішыні, Марыя,
пакліч мяне і забяры мяне.

Прэч, звыкласць вымярэнняў — грамы, граны,
Чырвонцы, метры, тыдні, тыражы!
Я цераз юнь касмічных акіянаў
Трымаю шлях да квантавай мяжы.

Няхай буслы нясуць дарункі іншым,
А я ў чаканні векавечных змен
Забуду ўсё, што маляваў Куінджы
І высякаў няўрымслівы Радэн.

Пад страсны кліч твой я праарву імкліва
Нязнанасці крутую далячынь,
Каб цеплынёй грудзей тваіх пужлівых
Сваю грудную клетку апячы.

На зорным ветры марсавай парою
Сляза тваёй нявіннасці збяжыць;
Ты сарамліва прагнеш, каб са мною
Другі мядовы месяц перажыць.

Спатканняў слодыч зведаўшы ў Сусвеце,
Ты будзеш вечна верыць толькі ў іх...
Твае маладзікі яшчэ пасвецяць,
І папяюць пяшчотна салаўі!..

ГЛЫБІНІ ТАЯМНІЦ

АЛЯКСЕЙ РУСЕЦКІ

Гармонію вуглоў і граняў
З лінейкай вымяраў я сам.

Загадкамі напоўнены Сусвет.
Праз глыбіню вякоў да часу дрэмле
У кожным амфібрахіі сакрэт,
За кожнаю нейтрынай тэарэма.

Цагліну возьмеш — здэцца, для навук
Ніякіх таямніц. А разабрацца —
Шэсць плоскасцей,
Вуглоў аж восем штук
І граней роўна-хораша дванаццаць.

Дарогай пальцы цісне чаравік —
Майстрам праклёны шлеш за гарцам гарнец.
Кубічны ж корань з пі плюс мінус ікс
Дае малюнак браку ў чабатарні.

Адкрыўшы сінус бур і джоуль сцюж,
Прайшоўшы гулка наледзі і рыфы,
Гатоў смыкнуць я новы капялюш
Перад каханнем квазера і рыфмы.

КАХАННЕ Ў ДАРОЗЕ

АЛЕСЬ САВІЦКІ

Толькі сёння выбраўся, нарэшце, Прахор у Янаўку — занесці Піліпу рубанак, што браў у мінулым годзе.

Мінуўшы з кіламетр, амаль палову шляху, пагледзеў ён жанчыну, якая ішла насустрач. Гэта была Аўдуля. Яна кіравалася ў Прахораву вёску Цітаўку пазычыць бязмена.

Прахор не ведаў Аўдулі, але яго ашаламіў позірк жанчыны, задуменны і крыху тужлівы. Сінія пяшчотныя вочы працялі яго наскрозь, а дрогкая сетка падпудраных мукой веяў адразу ўзяла ў палон. Гулка затахцела сэрца.

Аўдуля ў сваю чаргу скаланулася, убачыўшы незнаёмца. Яго сцямнелыя, завалочаныя смугою вочы ў момант авалодалі ўсёй яе істотаю.

Яшчэ не дайшоўшы крокаў пяць, Прахор адчуў сваю поўную еднасць з жанчынай.

— Добры дзень, мая адзіная! — лутнуўся ён да Аўдулі.

Разгубленая радасць непатлумачана дугнула яе бровы.

— Дзень добры, шчасцейка маё! — адказала яна, і ўсмешка лягла на яе губы. Вочы зрабіліся ласкавыя, але патрабавальныя.

— Як я чакаў гэтага імгнення! — не мог саўладаць са сваімі пачуццямі Прахор.

— Дзе менш слоў, там ёсць любоў,— па-незямному даверлівым пошапкам прадэкламавала Аўдуля і пагладзіла яму рукі. Патрабавальнасць яе бліскучых губ пазбавіла закаханага рэштак сілы.

Прахор і сам рэльефна разумеў нікчэмнасць сваіх слоў. Ён пачціва і цнатліва прыгарнуў да сябе жанчыну, самую цудоўную, дзівосную і непаўторную. Яе рукі цупка звіліся на Прахоравай шыі. Аўдуля пругка, адрывіста пацалавала Прахора ў губы, мякка і падатліва сцішылася і ласкава паклала яму на пакатае плячо галаву.

— Каханая...

Але Аўдуля не дазволіла гаварыць. Доўгім пацалункам яна замкнула яму вусны. Прахор аж захліпнуўся.

Праз які час Аўдуля падняла галаву, глянула аддана і прытоена. У вясёлых ласкавых вачах адбіліся ўсе колеры і гукі гэтага дня.

І зноў яна прыпала да Прахоравых губ. Толькі цяпер, знямогшыся ў шчасці, цалавала квола, асцярожліва. Прахора паліла яе агнявая пяшчота.

— Авой,— глянуўшы няўцям на паніжэлае сонца, войкнуў Прахор і разняў абоймы.— Спазнюся ў Янаўку.

Зніцелыя ў той жа міг дрыготлівыя Аўдуліны вусны дзіўна выгнуліся і замкнуліся. Вачніцы тарганула шэрань халадэчы і чарнізна расстанку. Дрогка мігатнулі веі. Стаяла сцішаная, маўклівая, быццам згубленая. Толькі ўздыхнула спустошана, з прыглушаным стогнам.

Ні словам не абазваўшыся, павярнулася і пайшла. Сіратліва патумкалі крокі.

Зайшло сонца. Думная сінеча лесу блякла ў прачуленым мроіве, і ў ім паволі раставала зыбка зменшаная жаночая постаць.

На небе высыпала гарачае зорнае сяйво.

А Прахор усё стаяў і якатаў:

— Ай-я-яй, як жа я не спытаў яе імя!..

МЯЦЕЖНІК

ЮРАСЬ СВІРКА

Цяпер
Я кірую паўстаннем
Сваёй адзінокай душы.

Асіна шаптала з усхліпам,
Натруджана ясень рыпеў.
Ты слухала прагна пад ліпай
Мой вабны яловы напеў.

Туман асядаў над ракою,
Каханне лунала наўкруг.
Я мужна выходзіў з табою
На ціхі рамонкавы луг.

А потым?
О, думы! О, планы!
Нашто былі стрэчы, нашто?
Я ехаў у свет на буланым,
А ты перасела ў аўто.

За нейкай таемнай мяжою
Ты знікла, як леташні сон.
Цяпер я з мяцежнай душою
Нікому не здамся ў палон.

НЯЗБЫТНЫЯ МАРЫ

РЫГОР СЕМАШКЕВІЧ

Сёння, пабраўшыся моцна за рукі,
Молада-вечныя хвоі стаяць.

Што назаўсёды запала мне ў леце? —
Мякка-асфальтава-чорная гладзь...
Вельмі б хацелася мне на праспекце
Молада-вечныя хвоі саджаць.

Стаў бы прывольна, раскінуўшы шаты,
Лес ля паштамта, вялізманы лес!
Даўні знаёмы мой, Мішка Касматы,
Там бы ўладарна на елку узлез.

Стала б сцяной Камароўская негаць,
Снег бы засыпаў асфальтную гладзь.
Там бы мне з Рэксам на лыжах пабегаць,
Зайцаў, вавёрак, ваўкоў паганяць.

Ў пошуме бору, да болю знаёмым,
Я б ад спакусы стрымацца не змог:
Дзён за дванаццаць ля радыёдома
Я б леснічоўку адгрохаў дай бог!..

Мары, надзеі... На што спадзявацца?..
Ў горадзе хвоі саджаць не з рукі!
Прыйдзецца воляй-няволяй падацца
Да дзядзькі Мікодыма ў падлеснікі...

НЕПАЖАДАНЫЯ ТУРБОТЫ

Пераклад з венерыянскай

ЯЗЭП СЕМЯЖОН

Ціхуткі шолах ля акна.
— Хто там? — збялеў Язэп.
— Ды гэта ж я прыйшла, вясна.
— Чаго? — ўскіпеў Язэп.

— Каханне поўніць мне душу.
— Няхай,— злуе Язэп.
— Тваёй увагі я прашу.
— Дармо! — адсек Язэп.

НАДЗЕЙНАЯ ЗАМЕНА

ЯНКА СІПАКОЎ

Ах, мілы конь, ах, мілы косю,
Прабач за даўні здзек. Даруй,
Што запрагаў цябе ў калёсы,
Што й сёння на табе ару.

Мой любы косю, мой Буланы!
Праз столькі доўгіх лет і зім
Нарэшце здзейсніліся планы:
Я замяню цябе ва ўсім.

Пачну са сціпласцю бязгрэшнай
Хадзіць зацугленым заўжды.
І будзеш ты мяне няспешна
Вадзіць *у поўдзень, да вады.*

Падпуззе цяж не будзе церці,
Шляю дакладна падганю,
Перараблю да плеч па мерцы
Хамут не ўдоўж, а ў шырыню.

Нідзе ў мажары не прыстану,
Паўнюткі кніжны воз скрану;
Не горш цябе цягаць я стану
Акучнік, плуг і барану.

Даўно люляю меркаванне,
Як наймацней сцягнуць дугу...
З адным бяда: твайго іржання
Ніяк спасцігнуць не магу.

НАТХНЕННЕ

УЛАДЗІМІР СКАРЫНКІН

Заўважаю,
што такім узнёслым
Я сябе
не адчуваў даўно.

Сёння галкі з радасным усхліпам
Цогаюць,
нібы ад першаку.
Вераб'і спраўляюць баль на ліпах,
Верашчыць сарока ў лазняку.

Дзьмуты певень з грабянём агністым
Меціць шлях бясстрашна праз быльнёг;
Цэлы дзень у сажалцы вячыстай
Плешчацца заўзята качанё.

І гусак, віхляючы ў паклонах,
Ў ярыну спяшае за гумно...
Заўважаю,
што такім натхнёным
Я сябе не адчуваў даўно.

МАЎЧЫ...

ЯНКА СКРЫГАН

(Звышзямная трагедыя ў 97 абручах)

АБРУЧ 1

Што такое радасць? Пэўна, далёка не кожны возьмецца адказваць на гэта пытанне. І сапраўды. Аднаму — назбіраў кошык казлякоў, і радасць дзяваць некуды. А другі на трыццацікапеечную аблігацыю адхопіць «Волгу» і ходзіць хмара-хмарай: гаража не выйграў. Той чатыры змены падрад не вылазіў з кабіны эскаватара, усё цела нібы свінцом наліта, але катлаван для падмурка новай лазні гатоў у тэрмін. А гэта дванаццаць маланак да сукенкі прышыла і надзьмулася — а як жа, на трынаццатую месца не знаходзіцца.

Сёння ў яго радасць

Ён (уваходзіць у пакой). Віншуй мяне, любая мая, сонейка маё ненаглядная. Сёння мне, нарэшце, удалося-такі дабрацца ў мясцкоме да білетаў на новую п'есу Відука. Каб ты бачыла, што тварылася. Душыліся, лезлі ледзь не па галовах. Паглядзі, застаўся зусім без гузікаў. Затое білеты ў кішэні. Во яны! (З выглядам пераможцы трасе білетамі.)

Яна. Які ты ў мяне харошы. Падыдзі, мой кіска, я цябе буські.

(Святло гасне.)

. . . .

АБРУЧ 48

Вунь яно што. Як загаварыў! Пачакайце ж, яна яму — адпомсціць. За несправядлівасць, за крыўды, за хлусню. Нельга ж цярпець гэткага. І хто б падумаў.

Я н а. Ты згнюсіў усё святое ў душы маёй, растаптаў пачуцці мае, мяне высушыў на тонкую былінку. Я на цябе малілася, а ты... што ты зрабіў? Ты заставаўся з ёю, з той памаўзлівай, а мне хлусіў, што цябе затрымлівае дырэктар падлічваць рахункі. Як жа мне жыць далей?

Я н о. Ма-а-ма, ням-ням, г-ы-ы...

Ё н. Вунь чымся мальбоны чытаць, лепш бы дзіця накарміла. (Адзявае макінтош.)

. . . .

АБРУЧ 64

Як бяжыць час! Здаецца, учора **ён** пераносіў яе праз ручай, глядзеў на яе і наглядзецца не мог, цалаваў і не мог адарвацца, а сёння...

Я н о. Чаму гэта татка пяты дзень не прыходзіць дадому? Я ўжо тры літары ўмею пісаць. А на палачках аж да дзесяці лічу. Навошта мама гаварыла: «Калі ты гэтакі, дык не прыходзь». Які ж ён гэтакі? Татка адно дзвярыма груккнуў. А мама плакала. Ці прынясе татка цукерак?

. . . .

АБРУЧ 97

М ы... а таму, э-э-э, няхай адыдуць у нябыт, так сказаць, спрэчкі і папрокі. І няхай, гэта самае, у вашым утульным доме пануюць мір і згода, няхай, гм-гм, ніколі не гаснуць на вашых тварах, як іх, шчаслівыя ўсмешкі. Падайце ж, гэта значыць, адзін другому рукі згоды, шырэй раскрыйце абдымкі і забудзьце, адным словам, што калісьці паміж вамі прамільгнуў, э-э-э, здрадлівы цень недаверу. А мы, значыцца, мясцком, у сваю чаргу...

Я н ы (перабіваючы адно другое і ўсхліпваючы). Дык гэта ж ён... Дык тое ж яна... Але няхай будзе па тым... Хопіць ужо гэтага...

Паволі апускаецца заслонка.

Тупат. Воплескі. Воклічы: «Аўтара! Аўтара!»

Аўтар уцякае праз акно.

НЕЗАБЫЎНАЕ

АЛЯКСЕЙ СЛЕСАРЭНКА

Як сягоння памятаецца мне той вясновы дзень перад вялікаднем. Лагоднае сонца сакавіта імправізавала абагрэў усёй зямлі. З незвычайным цярпеннем глядзела яно ў кожны куточак, каб найхутчэй выкурыць астаткі зімы. Здаецца, з асаблівым замілаваннем, неяк па-зямляцку плыло яно ў той дзень па-над вулкамі майго роднага горада.

З ценем глыбокай задуменнасці на твары крочыў я, не спяшаючыся, ад Лясной вуліцы ў напрамку да Вучонай і раптам — вачам сваім не веру. Стаіць навідавоку дзядзька Якуб і аб чымсьці — хто ведае! — ажыўлена размаўляе з нейкім дзедам.

Калі я, затаіўшы дыханне, праходзіў міма, яны развіталіся і дзядзька Якуб глухаватым голасам, вельмі шчыра і цёпла сказаў: «Да пабачэння».

Гэтае «да пабачэння» мяне надзвычай уразіла, бо яно было сказана ў маёй прысутнасці, а гэта значыць амаль што і да мяне. Я так расхваляваўся, што доўга не мог прыйсці ў сябе, і ачомаўся, бадай, праз гадзіну. Дзядзькі Якуба ўжо не было відаць. Пачутае з яго вуснаў «да пабачэння» натхніла мяне на будучыя здзяйсненні. Яно і сёння гучыць мне ўвушшу незямной музыкай, дапамагаючы жыць і тварыць.

ДЗЯКУЙ БОГУ

АЛЕСЬ СТАВЕР

Я слаўлю вас,
пяю вам гімн хвалебны,
Каханкі незабыўныя мае.

Праходзіць час. А я, як сёння, помню
І перадам нашчадкам праз вякі:
Я ў тры гады сваёй суседцы Домне
Грымзоліў вершаваныя радкі.

Я да былога памяццю прыкуты,
Тут ні прыбавіць нельга, ні адняць.
Мы ў той жа год з равесніцай Аксютай
Хадзілі жаб у сажалцы ганяць.

Пад восень неяк еў я хлеб са здорам,
І хоць было шкада, нашто хлусіць,
Ад скібы той Тадоравай Хадоры
Я два разы дазволіў адкусіць.

У забыцці нікога не пакіну,
Мо хто ўсміхнецца з'едліва — няхай.
Так, я ў шэсць год гарэзніцу Куліну
Штурхаў пад бок:
— Кахай мяне, кахай!

Апеў я ўсё — сутонні і світанкі,
Сняжынак лёт і водар росных траў...
Каб не было вас, любыя каханкі,
Пра што б я верш чарговы напісаў?!.

ПЕРАМЕНА ПРАФЕСІІ

МІХАСЬ СТРАЛЬЦОЎ

Стану мокрым граковым пяром.

Кім бы стаць?
Прагну страсна прафзмен.
Надакучыла швэндаць паэтам.
Толькі знаеш актаву, катрэн,
Рыфмы, рытмы зімою і летам.

Можа, варта зрабіцца вядром?
Мо чупрынаю хвата-гулякі?
Не!
Найлепей я стану пяром
У хвасце вераб'я-забіякі.

— Чык-чырык! —
ён мяне панясе.
— Чык-чырык! —
па падстрэшшах, паддашках.
Вераб'іху за чуб патрасе,
А ў мурлыкіны кіпці не дасца.

ПРАЗ СТЫХІІ

МІХАСЬ СТРЫГАЛЕЎ

Так, лійцеся, дажджы! Сава, крычы!
У змроку, бліскаўкі, сігайце штоначы!
У свет бязмежны гэты бег вядзе —
Наросхрыст паліто, клубы ў вадзе...

Кашулю — прэч! Да д'ябла паліто!
Мяне стрымаць не здолее ніхто!
Разгон бяру нястрымны і круты
І за сабой падпальваю масты.

Усцелюць хмары неба сіняву —
Схаваю ўміг пад паху галаву,
Засуну ёй у рот калашыну,
Няхай маўчыць, бы злеглая ў труну.

Па твані астэроідам лячу,
Сармат мільгае спераду ўваччу,
А справа каранасты печанег
За ведзьмаю прыспешвае свой бег.
Вакол жуда, грымоты, роспач, жах,
Галосяць здані дзіка на крыжах.
Адчайны гвалт. Смурод. Вада — сцяной!
Праз момант хвалі плешчуць нада мной.
Насустрач вадзянік з віллём крывым...

З маіх радкоў не выплывеш жывым!

СУР'ЁЗНАЕ ПАПЯРЭДЖАННЕ

НІНА ТАРАС

Хацела сцежкай крочыць гладкай,
А спатыкнулася аб пень.

Прыміце ўсе наказ мой строгі:
Ісці — не песні гучна пець.
Не ўсюды роўныя дарогі,
Куды ні пойдзеце,
Пад ногі
Патрэбна ўважліва глядзець.

НАЎСКАПЫТА

РАМАН ТАРМОЛА

Коні,
за вас мне сорамна.

Што ж гэта, коні, вы робіце?
Шыі крыж-накрыж — і сталі.
Колькі вы часу гробіце! —
На працу махнулі хвастамі.

Трактар раве надрывіста,
Дыша аўто натужна.
Дык трасяніце грывамі,
Мышцы вузлом натужце.

Вунь хамуты ралейныя,
Побач вісяць вазавыя.
Шлеі скрозь колцамі ўсеяны,
Лямцы не муляюць шыі.

Хіба не шчасце з мажараю
Ўдалеч алюрам імчацца,
Каб на ухабах, выжарынах
Колы сыходзілі плачам.

З вамі гатовы я сілаю
Сваёю памерыцца звонкай:
З самай грывастай кабылаю
Ўлегчы наперагонкі!..

У ЧАБОРЫ ЛІСТАВЕЮ

НЭЛІ ТУЛУПАВА

Чабор... Я ў аптэцы цябе купіла —
Як на сэрца сваё наступіла.

. . . .

Не ў вырай заакіянны,
А ў Кудыневядома.

Скора жніво... А ў аптэцы — чабор.
Граю грачынага сіняе рэха.
Веру: жаданням сваім насупор
Ты мяне злева на Гнедым аб'ехаў.

Цень валадарства спяшае за мной.
Я ў ліставеі не стану Данаяй.
Круг, што народжаны ў скрусе зямной,
Нізка над лозамі чараў лунае.

Прагай прывольнасці сцішу душу.
Ў смазе няўтольнай парэпалі пяткі.
Роздум дуброў у пасаг папрашу:
Хай ён акрые ад шэрані ўсмятку.

Годзе чакаць!
Ці не лепш адгарнуць
Вечар ад раніцы?
Дужасць ад стомы?..
Думкі шырокаю плынню імкнуць,
Толькі пакуль што...
ў Кудыневядома.

ІМГНЕННІ

МІКОЛА ФЕДЗЮКОВІЧ

Кружы,
маёй любові матылёк.

. . . .

Стаю —
як снежны дэман —
ля акна.

Ці ты індуска, ці зулуска...
Глядзіць знямелы аркестрант.
У сініх кропках млее блузка,
У чорных косах ззяе бант.

Калі ж праходзіць утрапенне
І бубен глушыць цішыню,
Гару я ў танцы прыцягнення,
Як ля свяшчэннага агню.

Мяцежны роскрут закаханых
Вятрам завейным не спыніць.
На ўзроўні сэрцаў апантана
Вяжу я стрышчаную ніць.

Але крычыць нясцерпна-нема
Твая світальная рука...
Глынуў імгненна снежны дэман
Маёй любові матылька!..

МАЕ ДУМКІ

МІКОЛА ХВЕДАРОВІЧ

Я тут чытаю думкі ўласныя.

Мне штосьці рэчка шэпча ласкава,
А я, аж зелена ўваччу,
Сяджу, чытаю думкі ўласныя
І іншых слухаць не хачу.

Хай кліча ўладна сонца краснае —
Не час мне з хаты вылязаць,
Бо трэба спешна думкі ўласныя
Ва ўласны сшытак запісаць.

КРУТЛЯЙ!

КАСТУСЬ ЦВІРКА

У руках маіх пуга сырцовая:
я пасвіць каровы ганю.
(Што з таго, што на імя маё
панавешана тытулаў розных вучоных.)
. . . .

Журавель — у зары.
Старыя засаўкі ў лопуху.

Мне б штодзень дратаванкай
па быдлячых азадках
шрайбаваць
(не папера-шурпаценне — шоўк).
Радкі-пісягі там выводзяцца гладка
і рыфмуюцца звонка:
шчоўк, шчоўк.

Кожны лопух бяру
на завал аж да кораня
і кажу усур'ёз
(не для рысавання):
я надта баюся,
каб новы мой зборнік
не чыталі Валя,
Зіна,
Алік
і Яня.

Заўсёды дзіўлюся я родных умельству,
за іхнія поспехі бяскрайне рад.
Адно непакоіць:
мае мудрагельствы
чамусь не выносяць ні сёстры, ні брат.

А што мне рабіць?
Не выходзіць іначай,
вучоныя тытулы пхаюць:
крутляй!
Крутляю.
Бывае, над крутлямі плачу.
А што накрутляў?..
Хоць з гарматы страляй...

У ЗАБЫЦЦІ

ХВЕДАР ЧЭРНЯ

Усё забыта, перакрэслена,
Было ці, можа, не было?!

Надзеі выспеленай вернасці
Вялі мяне ў нязнаны свет.
Ва ўсім свае заканамернасці,
Як дзён мінулых запавет.

Але жыццю штоміг іначыцца
Наканавана на вяку.
Чым больш бядотна скрыпцы плачацца,
Тым болей радасці смыку.

А стрэнеш погляд скасавураны —
І растае натхнення міг,
Ідзеш ахмураны, ачмураны,
На ўсё абураны і ўсіх.

І ў танцах пхаешся ацесліва,
І вязка любых кос — сіло,
І ўсё забыта, перакрэслена,
Нібы і ў думках не было!..

ЗБЯРЫЦЕ МЯНЕ

ЯЎГЕН ШАБАН

Разарваўся я на часткі
паміж горадам і вёскай.
Адна частка на спектаклі,
дзве прылеглі ля куста.
Адна сёмая на тэле,
дзевяць сотых за бярозкай,
Дзве пятнаццатых на печы
гладзяць рыжага ката.

Адзінаццатая частка
ходзіць з буслам каля рэчкі,
Сем сто шостых пішуць вершы
пра каханне і падман.
А яшчэ якаясь частка
безаглядна збегла ў грэчкі.
Хто ж збярэ мяне да кучы,
каб я зноўку стаў Шабан?..

ВАГОНЫ І ВАРОНЫ

СТАНІСЛАЎ ШУШКЕВІЧ

Плаўна коцяцца вагоны,
Наўздагон ляцяць вароны.

Кошык, нож, кашэль з абедам —
Па грыбы натхнёны еду.
Плаўна коцяцца вагоны,
Наўздагон ляцяць вароны.

Раз,
    два,
        тры,
            чатыры,
                пяць —
Дружна, зладжана ляцяць.
За воронаю варона
Праз патрэбны інтэрвал.
Над маім грыбным вагонам
Сапраўды воронні шквал.
Вунь сарокі на карчы
Спрытна лічаць: чы-чы-чы.
Толькі дзе стракаткам гэтым
Весці ўлік з-пад хвойных крон.
Мне з пісьменніцкім білетам
Не злічыць усіх варон.
Дык парайце, як мне быць:
Ці пакінуць, ці лічыць?

НА ЎЛОННІ СУСВЕТУ

Уладзімір Шыцік

Уключыўшы пазасветавую хуткасць, Лісей з Вулькай на сваім аўтамотаэлектроналёце дасягнулі нарэшце планеты Сымонаўка, самай загадкавай з усіх планет, якія ім давялося наведаць за час бадзянняў у Сусвеце. Унутранае зандзіраванне планеты кібамі паказала, што на глыбіні 500 кіламетраў яна, як абалонкай, акружана сіняй энергетычнай паласой, пад якой жывуць таямнічыя амёбы. Час ад часу яны вылазяць на паверхню і, прагульваючыся, шпурляюцца каменнямі вагой у дзве тоны. Вулька ажно закрывала вочы ад жаху.

Даследаванні планеты цягнуліся бясконца. Нават кібы стамляліся да немажлівасці і ўсё гучней наракалі на свой незайздросны лёс. Толькі Лісей быў няўмольны: пакуль не зловім амёба, з месца не скранёмся.

Вулька працавала нястомна, ва ўсім давяраючы Лісею. Толькі ўсё часцей і часцей падступаў сум па Зямлі. Нарэшце яна не вытрымала і пачала прасіць хлопца ўключыць рэгенерацыйны апарат прасторы і часу. Той спачатку адгаворваўся занятасцю, але ўсё ж згадзіўся.

Пстрыкнуў уключальнік, і перад імі ў той жа момант вырасла купка бярозак, зводдаль лягло неглыбокае балотца. На ім зацвіла лотаць, заквакалі жабы. Над вухам зазвінелі камары. Прыляцеў аднекуль бусел і глынуў колькі жаб. Непадалёк віднелася аселіца роднай вёскі. Нават кібы прыпынілі работу і глядзелі як зачараваныя.

— Усё, на сёння хопіць, бо нормы не выканаем,— пачуўся раптам голас Лісея. Зноў шчоўкнуў уключальнік, замест роднага пейзажу — голая жоўта-бурая пустыня.

Вулька паклала на плячо лом і стомлена пайшла да кар'ера.

СУМНЕННІ

ЯЎГЕНІЯ ЯНІШЧЫЦ

Як за падманам,
За туманам
Іду павольна над ракой.

Усплёск заценёных адценняў
Зыначан чуйнай сумятнёй.
Я ў празе думных летуценняў
Іду сутоенай зямлёй.

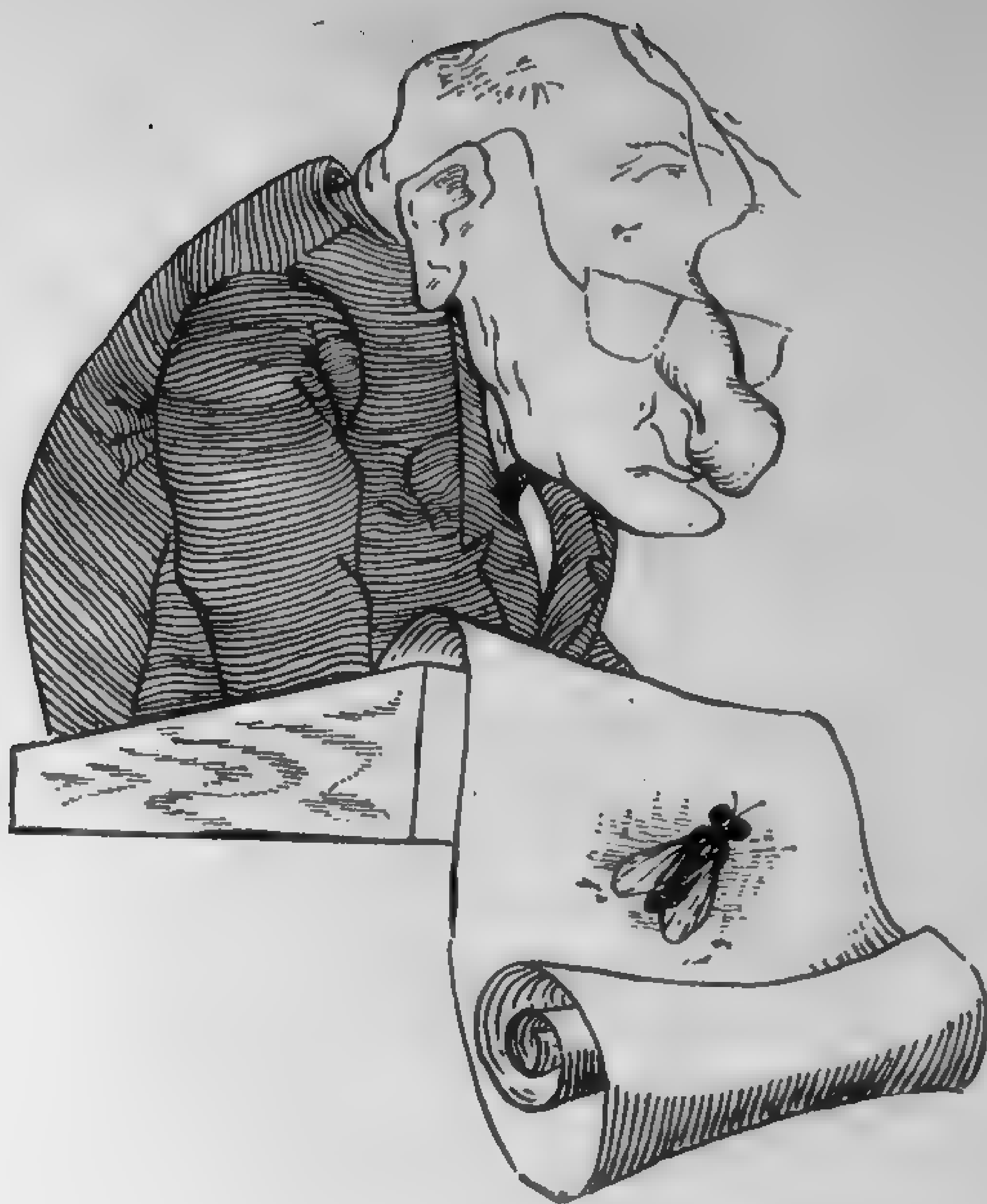
Сплываюць кропелькі адчаю,
Знікаюць моракі начы.
Чаго ж, чаго трывожна, чая,
Галосіш, следам летучы?

Іду, штоміг туман гусцее,
Нібы пабелку разлілі.
Няўжо ж не збудуцца надзеі?
Няўжо задумы адцвілі?

ЭПІГРАМЫ

На Алеся Адамовіча

Няпраўды не напішам мы,
За сведку нам гісторыя,
Што ў час «Войны под крышамі»
Ён атрымаў «Вікторыю».

На Дзмітрыя Бугаёва

Калі трэба адно слова,
Не давайце Бугаёву:
Дзвесце восем важкіх слоў
Скажа крытык Бугаёў.

На Рыгора Бярозкіна

Ад слоў яго сярод паэтаў
Той мізарнеў, той падрастаў,
Бо нездарма ён сілуэты
Ў святле Купалы разглядаў.

На Вячаслава Адамчыка

Усё: завулак, прыгуменне,
Прымак, падрадчык, біч, паркан,
Каханне, вернасць і падман —
Усё ў карычневым трымценні.
Відаць, з карычневым натхненнем
Пісаў Адамчык свой раман.

На Васіля Вітку

Адбярыце прэнсы,
Адарвіце штрыфлі,—
Не шкада мне сэнсу
Дзеля гучнай рыфмы.

Адарвіце штрыфлі,
Пакарайце строга,
Ды гучнейшай рыфмы
Не знайсці ні ў кога.

На Аляксея Гардзіцкага

За кімсьці штосьці запісаў,
Яшчэ ў кагось перапісаў —
І выдаў кніжку для цытат:
Цытатнік выйшаў — нарасхват!

На Анатоля Вялюгіна

Гавару я не для зругі,
Гавару не першы:
— У кіно пайшоў Вялюгін
І забыў пра вершы.

На Паўла Дзюбайлу

У крыўду не дае сябе,
Спрачацца з ім зусім не проста.
Ды што казаць, увесь СП
Трымае з Паўлам вуха востра.

На Віктара Каваленку

Яму знаёма ўсё: актыўнасць,
Грунтоўнасць, доказнасць, тыповасць,
Непрадузятасць, аб'ектыўнасць,
Непрымірымасць, прынцыповасць.

На Галіну Каржанеўскую

Пераацэнкі час цяжкі.
Яму няма канца і краю.
І я,
    дзе вершы,
    дзе сцішкі,
Пакуль не чотка разбіраю.

На Ніну Мацяш

Кажу не дзеля гучнасці,
А шчыра, без прыкрас:
Яе дзявочай мужнасці
Мы дзівімся штораз.

На Максіма Лужаніна

Максім усіх бярэ ў палон
Сваёю сілай звонкай:
Зямную кулю цягне ён,
Ажно трашчаць пастронкі.

На Валянціна Мысліўца

Наш Мыслівец не знае стомы,
Расце ад тома і да тома
Як нарысіст урбаністычны,
Сямейна-меладраматычны.

На Івана Ралько

Яму суджана долю мець шчасную
У суладдзі з прыват-катэгорыяй:
Ён адзін свае вершы ўласныя
Вымярае ўласнай тэорыяй.

На Адама Русака

Прыціхлі палеткі, замерлі дубровы:
Цудоўная песня «Бывайце здаровы»...
Пара б табе, браце, з былым хваляваннем
Не горшую песню зладжыць пра спатканне.

На Льва Салаўя

У мяне свая аснова,
Што там думаць ды гадаць;
Сэнс нязначны ведаць мову,
Трэба ўмець... перакладаць.

На Івана Навуменку

Вось гэта будзе пакаранне,
Калі Навуменка Іван
Усе свае апавяданні
Перанавуміць у раман.

На Міхася Яроша

Ці ж выпадкам так супала,
Што ў ім скрыжа-
                    валі-
                        ся
Шлях Чарота,
Шлях Купалы,
Шлях Яроша
                Міха-
                    ся.

ЗМЕСТ

ПАРОДЫІ

ЭПІГРАМЫ

Юрчанка Г.

Ю 64 Парнаскія ўхабы: Пародыі, эпіграмы. — Мн.: Маст. літ., 1979.— 128 с., іл.

Гэты зборнік склалі творы, у якіх аўтар акцэнтуе ўвагу на індывідуальнасці стылю, асобных хібах у творчасці беларускіх пісьменнікаў і паэтаў.

Ю $\frac{70403-085}{М302(05)-79}$ 65—79 ББК 84 Бел 7

Бел 2

Георгий Федорович Юрченко

ПАРНАССКИЕ УХАБЫ

Пародии, эпиграммы

Минск, издательство «Мастацкая літаратура»

На белорусском языке

Рэдактар Хв. М. Чэрня. Мастак К. Н. Куксо. Мастацкі рэдактар Е. М. Малышава. Тэхнічны рэдактар М. Ц. Папкова. Карэктар Л. Р. Законнікава.

ІБ № 328

Здадзена ў набор 05.09.78. Падпісана да друку 11.05.79. АТ 01118. Фармат 70×108¹/₃₂. Папера друк. № 1. Гарнітура звычайная новая. Высокі друк. Ум. друк. арк. 5,60. Ул.-выд. арк. 3,86. Тыраж 5000 экз. Зак. 1570. Цана 40 к.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск, Паркавая магістраль, 11. Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

40 к.